

Kuzulay

SAYI
13

Abone bedeli :

Seneliği 4 Sayı itibariyle
80 Kuruş

Umum Negriyat Müdürü :

Dr. Remzi Gönenç

TAN MATBAASI
İSTANBUL

KIZILAY

Kuruş : 20

Sayı : 13

Müracat yeri :

KIZILAY Umum Merkezi - Ankara

Telef.: 5458 — Telgr: Kızılay

KIZILAY CEMİYETİ UMUMİ MECLİSİNİN

1944 Senesi
toplantısı

Türkiye Kızılay Cemiyeti Umumi Meclisi 29 Nisan 1944 tarihinde saat 10 da Ankara'da Cemiyetin Umumi Merkezi binasında Aydın Murahhası, T. B. M. M. Reis Vekili Dr. Mazhar Geremen'in başkanlığında toplanmıştır.

Toplantıya yüz kırk bir murahhas iştirak etmiştir.

1) On yedi murahhas söz alarak, Umumi merkezin bir senelik çalışmalarını gösterir rapor üzerine mütalealarını, tenkitlerini ve takdirlorini söylemişler ve tavsiyelerde bulunmuşlardır.

Bundan sonra söz alan Umumi Merkez Başkanı Ali Rana Tarhan; cemiyetin işlerini yakından alâkalanarak beyanatta bulunmuş ve hatiplere teşekkürlerini arzemiş; dikkatle dinlemiş olduğu tenkitlerden kendisinin ve umumi merkezin istifade edeceğini, yapılan tavsiyeleri imkân dahilinde yerine getirmeye çalışacaklarını beyan etmiş ve bu toplantıda cevaplandırılması gereken noktalar hakkında şunları söylemiştir:

A — Kızılay tarafından geçen yıl içinde giyecek ve yiyecek satılmıştır.

Satılan giyecekler Kızılaya yardım için ecnebi memleketlerden toplanmış olan ve fakat felâkete uğrayan vatandaşlara verilebilecek mahiyette olmıyan giyeceklerdir. Bunlar kanunun verdiği salâhiyete dayanılarak satılmıştır.

Bu satışlardan alınan paralarla lüzumlu yardım eşyası satın alınmaktadır.

Satılan yiyecekler de, icabında kullanılmak üzere saklanmakta olan ve fakat daha bir müddet dursa bozulacaklarından korkulan yiyeceklerdir.

İÇİNDEKİLER

Kızılay Umumi Meclisinin	
1941 senesi toplantısı	17
Kızılay	18
Dünyanın Işığı . . . S. Çavdarlı . . .	19
Küçük çocuğun beden ve	
Ruhça Gelişmesi	20
Sıtmayı yayıp bulaştıran	
Sivrisineğin insanlığa yaptığı	
fenalıklar ve korunma	
çareleri H. H. Stage . . .	23
Hemşire ve Doktor . Dr. Dalloni . . .	29
Sihhiye uçakları ve can	
kurtaran uçakları . . . R. Dumas . . .	32
Gençlik Kızılaçı üyelerini	
Nasıl yetiştiriyor	34
Kızılaçı Cemiyetleri Ligi	
Haber verme servisi	35
Kızılay Haberleri	37

Bunların parasile de yardım eşyası alınmaktadır.

B — Hastabakıcı Hemşireler okuluna son yıl yazılan talebelerin sayısı bir yıl evvelkinden fazla değildir.

Yalnız Verem Mücadele Cemiyeti de veremlilere bakmak için hemşire yetiştirmek üzere ayrı bir okul açmış Kızılay da bu okul için yardımda bulunmuştur.

Hasta bakıcı hemşire yetiştiren okulların lâayık olduğu rağbeti görebilmesi, bu mesleğin yüksek değerinin cemiyetin her tabakasında iyice takdir edilmesine bağlıdır.

C — Sokaklarda rozet dağıtıp pa-

ra yardımı toplamak, iyi tatbik edilmek şartıyla, devamı arzu olunmıyacak bir şey değildir. Bu usulü pek iyi tatbik eden hayırseverler olduğu gibi Kızılay rozetini göğsünde iftiharla taşıyan ve taşıdığını görmek isteyen yurttaşlarımız da pek çoktur.

Bu usulün kaldırılıp kaldırılmamasını Umumi Merkezin isabetli takririne bırakıyoruz.

D — Yerdepremi gibi felâketlerde Kızılayın vazifesi, ilk yardıma koşmaktır.

Felâket mıntakalarında bulunan Kızılay teşkilâtı hemen harekete geçerler, Umumi Merkez de onlara derhal para ve eşya yollar.

Fakat bütün bu yardımları Kızılayın imkânları çerçevesi içinde mütalea etmek zarureti vardır.

İmkânlar nisbetinde de, vaktinde hareket edilmemiş, kusur edilmiş olabilir. Bu kusurların tekrarlanmamasına hepimizin son derece dikkat edeceğimize şüphe yoktur.

Umumi felâketlerde yardımların zamanında ve daha faydalı olmasını temin için sayın hükümetimiz T. B. M. M. ne bir lâyiha sunmuştur. Lâyiha kanunlaşınca, bu konuda Devlet teşkilâtına, mahalli idarelere, hayır cemiyetlerine düşecek ödevler daha sarıh olarak meydana çıkacaktır.

E — Karahisar maden suyu işini daha iyi idare etme için ne yolda hareket etmelidir? Bunu tâyin için mütehassıs bir komite tetkiklerde bu-

lundu. Tavsiyelerini yerine getireceğiz.

F — Kızılay'da merkezcilik idaresi ve zihniyeti yoktur. Her yerin kendi seçtiği heyetleri, esas nizamname-mizin kendilerine bıraktığı nisbette geliri, kendi kararlarıyla sarfederler.

G — Oyun kâğıdı ve maden suyunun Kızılay şubeleri eliyle sattırılması esasını kabul etmediği tavsiye edemeyeceğim. Bu ticaret işidir. Her Kızılay şubesinin satış işlerinde ihtisas sahibi olduğu iddia edilemez. Ticari işlerin icabettirdiği yolda hareket edilmesine müsaadelerini rica ederim.

H — Bütün hayır cemiyetlerinin yardım işlerinde birleşmeleri teşebbüsünü, bu cemiyetlerden biri olan Kızılaydan beklemeye taraftar değilim.

Biz cemiyetimizin esas nizamnamesine göre ulusal ve arsiulusal ödevlerimizi yerine getirmeğe ve sosyal işlerde diğer cemiyetlerle işbirliği yapmağa çalışmaktayız.

İ — Esas nizamnamemizi ve memurlar talimatnamizi gözden geçirip yeni birer proje hazırlamak teklifi yerindedir. Bu projelerin iyi olması için bütün teşkilâtımızın yardımlarını rica ederim.

Ankara merkezimiz tarafından verilmiş olan bir konserin maruz olduğu tenkitler hakkında maruzatım şu olacaktır: Mahalli teşkilâtımızı idare

eden heyetlerimizin Kızılaycılıkta hassaslıklarından, iyi niyetlerinden eminiz. Biz bu münasebetle teşkilâtımıza yalnız şu tavsiyede bulunduk: (Müsamerelerde yapılan masraflar, bir hayır cemiyetinin umumî efkâra izah edebileceği ölçüde olsun).

Daha bazı murahhaslar söz söyledikten sonra, Umumî merkez raporu reye konmuş ve ittifakla kabul edilerek umumî merkez ibra edilmiştir.

2) 1945 bütçe projesi ve bütçe talimatnamesi kabul olunmuştur.

3) Umumî merkezin şu teklifleri de tasvip edilmiştir:

A — On seneden fazla fahri ve daimi olarak Kızılaya hizmet etmiş olan 43 azaya "Fahir", azalık ünvanı verilmiştir.

B — Umumî Merkez Azalığından kıdem sırasile çıkan beş aza yeniden seçilmiştir.

C — Mali yılın takvim yılıyla birleştirilmiş olması zaruretiyle, esas nizamnamede bazı değişiklikler yapılmıştır.

D — İcabında nahiye teşkilâtının doğruca umumî merkeze bağlanması kabul edilmiştir.

E — Merkez ve şubeler gelirlerinden yerlerinde sarfedilebilecek nisbetin yüzde kırktan yüzde altmışa çıkarılması tasvip olunmuştur.

F — Kızılayda fikir meşguliyetinden ziyade bedenî çalışmağa ihtiyaç

gösteren işler için bir yardımcı; memur sınıfı ihdas edilmiştir.

G — Fevkalâde haller yüzünden geçimde zorluk çektikleri için Kızılay memur ve müstahdemlerine her ay bir er tayını verilmesi tasvip edilmiştir.

— Şu takrirler kabul edilmiştir:

A — Türkiyede mevcut hayır cemiyetlerinin, sosyal yardım işlerinde hareket birliğini temin etmeleri için salâhiyetli makamların teşebbüste bulunmaları temennisi.

B — Esas nizamname ile memurlar talimatnamesinin gözden geçirilmesi ve yeni projeler hazırlanması.

4) — Tetkik komisyonu azalığına Giresun Mebusu İsmail Sabuncu, Konya Mebusu Dr. Sadi Irmak ve Konya Mebusu Kâzım Okay seçilmişlerdir.

5) — Cemiyetin koruyucu Başkanı Milli Şef, Reiscümhur İsmet İnönüye bütün âzanın sarsılmaz bağlılığını ve en derin tazimlerinin arzına ittifakla karar verilmiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi Abdülhalik Rendaya, Başvekil Şükrü Saracoğluna ve C. H. Partisi Genel Sekreteri Memduh Şevket Esendala Umumî Meclisin tazimlerinin arzı ittifakla kabul olunmuştur. Umumî Meclis Kızılay Cemiyetine ve Umumî merkezine güzel başarılar dileyerek, saat 14,5 da toplantısına son vermiştir.

KIZILAY [*]

Kızılay, Kızılhaç işte harbin bu elemli anlarında her zamankinden diğergâm her zamankinden asıl bir mahiyet kazanan ikiz müesseseler! Hristiyanların Kızılhaçı ve Muhammedin yolunda yürüyenlerin Kızılayı, Radyo istasyonlarının çıtırdılı programlarına dalmadan ve kendilerini göstermeden, bir çok felâketleri onarıyor birçok yaşlı gözü kurutuyorlar.

Türk Kızılayı bilhassa dikkatle takip edilmeye hak kazanmıştır. Harp esirleri hakkındaki alicenap müdahalesi kat'i mahiyettedir. Müessese altmış altı yıl önce kurulmuş olup merkezi Ankaradadır. Reisi Büyük Millet Meclisi Müstakil grup şefi Ali Ra-

na Tarhandır. Eylül 1940 dan Ağustos 1943 e kadar Kızılay Fransız, İngiliz, Belçika, Polonya, Norveç, Yunan ve Sırp esirlerine 67,230 parçadan fazla yemek ve eşya göndermiştir. İlgili servisler bunların gönderebilmek için taşıt vasıtaları, dağıtma tarzı, adreslerine varacağı hakkında garanti olmak ilâh... gibi şartları temin etmekle de uğraşmışlardır. Cemiyetin yardım etmekte olduğu kimselerin adresleri itina ile hazırlanmış fiş dosyalarında bulunmaktadır. Ankaradaki Fransa Elçiliğinde Almanya'daki esirler için bir yardım bürosu kurulmuştur. Bunlardan daha bir tane İstanbul'da ve bir tane de İzmirde çalışmaktadır.

Harpten evvel Kızılay, Türkiyede, pek ilgi değer millî bir eseri teknilmeye çalışıyordu. Yer depremleri

birçok aile ocağını söndürmüş ve yeraltı ateşinin yaptığı tahribat büyük olmuştu. Meselâ 1939 daki Dikili, 1941 deki Erzincan ve 1943 deki Adapazarı felâketlerinde Kızılhaç birçok dertlere derman olmuştu. Şimdi de muharip devletler basını Türk hükûmetine ve sade Avrupa badiresinin hasara uğrattığı şehirlere değil, meselâ Vichy Fransasına yapılan aylık yardımları kolaylatan müesseseye şükranlarını sunmaktadır.

Kızılayın başlıca depolarından biri Ankaradan 20 kilometre mesafede kurulmuştur. Buranın geniş ve modern yapılı ambarları, medenî merkezlere ve esirlere mahsus, sıhhi malzeme ile doludur. Bu malzemenin bir kısmı peşinden ambalaj yapılmış, tasnif olunmuş, mühürlenmiş olup

(*) Pueblo adlı İspanyol gazetesinin 12 sonkânun 1943 tarihli nüshasında ilâve olarak çıkmıştır.

lüzumlu yere âcil olarak sevke hazır bulunmaktadır.

Görülüyor ki Kızılay teşkilât ve çalışma tarzı bakımından Kızılhaç gibidir. Bütün siyasi hırlardan uzak, tarafgirlikten münezze ve yalnız ıstırap çekenlerin derdini hafifletmeği düşünen Kızılhaç ve Kızılay aynı hareket hattı üzerinde birleşmektedirler. Din ayrılığı her iki teşekkülün birbirlerini farklı telâkki etmelerine

sebebi olmamaktadır.

Bazı harp ister politikacıların, yüz yılımız başında, akıldan ziyade cılgınlık yüzünden taraftarlık ettikleri "Topyekûn harp", modern ilmin ilerlemesi dolayısıyla bir gerçek olmuş bulunuyor. Cephe gerileri daha şimdiden harp meydanı olmuştur! En uzak şehirlerde, en köşede bucakta kalmış köylerde bile gecenin sükûnu nu canavar düdükleri yırtmaktadır.

Dehşet ve yeis her yeri bürümüştür. Açıkta döğüşmek için harp meydanına atılan savaş eri şövalyelere artık yapacak iş yoktur. Orduların sıhhati, pasif korunma ve gazdan korunma işleri de Kızılhaça bağlanmaktadır. Milletlerin bütün içte saklı kuvvetleri ile enerjileri düşmanı yıkmaya ve mâsumların canını kurtarmaya çevrilmelidir. İşte Allahın inayetine mazhar olabilecek biricik insan işi!

Dünyanın Işığı

Selçuk ÇANDARLI

Daha 1858 den evvel de insanların birbirine yardım duyguları vardı. Orta çağlarda insanlar, küçük cemiyetlere münhasır yardım teşekküllerine maliktiler. Aç kalanlara, sakatlara, felâkete uğrayanlara ufak yardımlarda bulunabiliyorlardı. Fakat bu yalnız bir siteye, bir köye veya en fazla bir derebeylik hududu içersinde barınanlara inhisar ediyordu. Dar düşünce; fazilet ve merhametin hududunu çizmişti. Orta çağı takip eden o yükselme devresinde de merhamet ve yardım hissi yalnız nazariyeye istinat etmişti. Doğrusunu aramak lâzım gelirse o umumî yardım hissini doğuşunu, ancak yirminci asırda aramak lâzım gelir. Nazariye bakımından, insanlığın ilk devrelerinde mevcut yardım ve merhamet hissi, maddî ve gerçek bir varlığa ancak sosyal bir vicdan doğduktan sonra sahip olabilmiştir.

Hâdiseleri tekrar etmeğe hiç lüzum yoktur. Felâketler devamlıdır ve hiç bir zaman kesilmiyecektir. Böyle olduğu içindir ki felâkete uğrayanlara, o felâkete uğramış gibi düşünerek yardım etmeliyiz. Şüphesiz ki merhamet; içimizde yaşayan birçok girift hislerin en kuvvetlisidir. Ayağı kırılan, evi yanan, tarlasını su basarak ekinini alıp götüren bir adama acı-maz mısınız? — Acırsınız değil mi? O halde içimizde, doğuşumuzdan beri mevcut olan bu en güzel duyguyu, daima yaşatmak, kuvvetlendirme, onu sosyal hayatın icaplarına uydurarak faydeli bir şekle sokmak lâzımdır. İşte asrımızın yardım cemiyetlerinin kurulması, insanlığın bu en kuvvetli ateşinden alınan ilham sayesinde olmuştur. Artık yardım edi-

lecek yalnız ufak bir zümre değildir. Işık o kadar kuvvetlidir ki bütün dünyayı bir anda sarmıştır.

Hayatın bugünkü icaplar altında güçleştiğini ve yaşama ve geçinme kaidelerinin bizi fedakârlıklara sürüklediği doğrudur. Makine ve sürat el emeğini ve adımlarımızı durdurmuştur. Fakat sosyal hayatın durmadan dönen bu dişleri arasında, parlıyan ve sönmeyen o merhamet duygusu yaşamaktadır. Maalesef ihtirasların kuvvetli oluşu yaşayışımızda birinci derecede bir rol oynaması lâzım gelen bu birbirine yardım hissini biraz gölgelendirmektedir. Fakat dünyanın bir uçuruma sürüklendiği kanaatini beslememeliyiz. Hayatın tatlı olabilmesi için hâdiseleri hakikate uygun bir şekilde düşünmek lâzımdır. Bu şekilde bir düşünce bize hayatla olan bağlarımızın ehemmiyetini; kardeşlerimize, yakınlarımıza ve bütün insanlara olan bağlılığımızın ne kadar tatlı olduğunu hatırlatır. On binlerce sene evvel soğuktan ve vahşi hayvanlardan kaçarak mağaralara sığınan dedelerimiz o saf vicdanlarıyla birbirlerine ne kadar bağlı idiler. Birçok seneler, binlerce seneler geçti. Dünya biraz ihtiyarladı, fakat insanlar daima aynı insanlardır. Yaşama sahasında uğradığımız güçlüklerin bizi büyük bir inkisara uğrattığı doğrudur. Harpler, siyasi ve ticari entrikalar insanlar arasındaki daimî bir barışın, birleşmenin ve yardım hissini kuvvetlenmesine; kardeşçe ve mes'ut bir şekilde yaşamağa mâni oluyor. Bir hastalık devresinden sonra nekahat ve dinlenme anı daima tatlıdır. Fakat bütün bu zamanlarda bizlere düşen vazifeleri hatırlamamız lâzımdır. Bu vazifeler çok ağır-

dır. Fakat o ruhi rehavetimizin en güzel, en iyi kefareti bu anlarda ödeyebiliriz.

İçimizdeki o ikinci vicdanın sembolik şekli hiç şüphesiz insanlık tarihinin en şerefli bir yaprağını teşkil eden ve daima edecek olan Kızılay'dır. Çünkü maddî varlığı hepimizin, Bütün insanlığın, yardım için birbirlerine sarılan insanların varlığıdır. Biz onlara bir kütlenin değil, yardım için birleşmiş bütün bir insanlık âleminin yardımı koştan ruhunu görebiliriz.

1864 de beşeriyetin "La Convention de Geneve", den kazandığı şeref pek büyük olmuştur. İhtiras peşinde koşan insanlığın en asil duygularını toplıyan ve onları birleştiren yegâne cemiyet, daha "Milletler Cemiyetinden", çok evvel kapısını bütün kardeş dünyaya açmış olan Kızılhaç teşekkülü idi.

Hayatın umumi şekilde refaha doğru yürüdüğü bir asırda gönül işlerdi ki, insanlık âlemi için, felâketlerden ıstıraplardan ve her türlü acılardan uzak bir âlem yaratılabilirdi. Fakat bunu yapmak için nazariyelerden kaçmak, bu yardım için birleşmek lâzımdır. Felâket ve ıstırapların ehemmiyetini anlamak için buraları yaşamak lâzımdır. Kızılay, ideal bakımından, insanlık âlemi için en önemli yeri tutacak bir mevkidedir.

Dünyanın ışığı birleşmiş, insanlığın bu kuvvetli şeref âbidesini her zaman aydınlatacak ve ona lâyık olduğu mevkii verecektir. İnsanlık ve medeniyet namına bu en güzel hissimizin bizi, yani bütün insanlığı en iyi bir yola ulaştıracağına bütün kalbimizle iman etmeliyiz.

Küçük Çocuğun Beden ve Ruhca Gelişmesi

Küçük Çocuğu terbiye etmek, yetiştirmek ve kendine akla uygun surette rehberlik etmek için başarabileceği ve başaramıyacağı şeyleri bilmek lâzımdır.

Çocuklarının daimi büyüme ve gelişmesine nezaret etmek ana baba için bitmez tükenmez bir ilgi ve zevk kaynağıdır. Günden güne olan değişimler azdır ama birdenbire, ortaya, göze çarpıcı sonuçlar çıkarırlar. Bu kaide çocuğun gelişmesinin her safhasında doğrudur.

Ana, babanın en hoşlandıkları bir değişiklik boy ve ağırlık artmasıdır. Boy ve kilo artmasına ait, tedariki kolay, güzel cetveller vardır. Her anne çocuğunun büyümesini kontrol etmek üzere bunlardan bir tane edinmeli, yalnız çocukların büyüme istidadının esas itibariyle birbirinden farklı olduğunu unutmamalıdır. Kız olsun oğlan olsun çocuk birinden altısına kadar 25-37,5 santimetre boy ve 6-8 kilo ağırlık alır.

betlerindeki değişiklik o kadar büyüktür ki ikisindikilerin ancak yüzde 4 ü beş yaşındaki ortalama çocuk tipi kadar süzgün ve beşindikilerin yalnız yüzde üçü iki yaşındaki ortalama çocuk tipi kadar tombalaktır. Beden nisbeti değişmesindeki diğer bir âmil de gövdenin bacağına olan nisbetidir. İki ve beş yaşlar arasında gövde, ortalama, 9 santimetre arttığı halde bacak, ortalama, 23 santimetre büyür. Böylece boy artmasının çoğu bacadan yanadır.

Bu hızlı büyüme devresinde biçim, durum değişimleri de havâet verecek derecededir. Bir yaşındaki çocukların çoğu, yürüyebilecek halde olmakla beraber, emeklerler. Bazısı da daha birine basmazdan evvel yürümeye başlar. İlk yürüdüğü vakit

Yalnız müvazenesini temin için kollarını pek o kadar kullanmaz ve bebeklik zamanındaki sıralamasını yavaş yavaş bırakmaktadır. Üçünde iken karnı daha az taşkın, sırtının eğrilmesi daha çok bellidir. Bacaklarını da o kadar fazla atmaz. Yürüdükçe tabanı da çukurlaşmaya başlar. Sıçrayabilir ve dört veya beşinde olacağı zamandan daha sık düşmekle beraber koşabilir. Her halde bu yaşta yürümekten ziyade seğırtmekten hoşlandığı muhakkaktır. Becerikliliği de gittikçe artmaktadır. Öyle ki beş veya altısında iken hoplayıp zıpladığı gibi vücudiyle güç marifetler de göstermeye başlar: taklak atmak, trapezde dönmek gibi. Hâтта elleri üstünde başaşağı dikilmeyi de denerse de bunu pek beceremez. Tırmanma işi de henüz emekliyen çocuğun merdivenleri çıkıp inmesinden başlamak üzere çok istihaleler geçiren bir hünerdir. Altısındaki çocuk ağaç ve çatılara tırmandığı gibi, eğer ihtirasına büyüklükler set çekmiyecek olursa, bu alandaki bütün maceralara da atılmak ister. Şayet mektepten evvelki çağında, tırmanma faaliyeti bakımından, meydanı boş bulmakta ise bu vadide gücünün neye yeteceğini emniyetle kestirir.

Çocuk yaş aldıkça uyku ihtiyacı da azala durmaktadır. Bir yaşında iken günde ceman 16-18 saat uyuduğu halde altısında bu müddet 10-12 saate iner. Sabah şekerlemesi de, ikisindikiler de azaldığı gibi, beşine girenlerde büsbütün kalkar. Öğle uykusu da çocuk dört yaşında iken, umumiyetle, bir dinlenme devresi halini alır. Bu değişiklikler çocuğun tabî olduğu günlük nizamı ve sadece bedenî ihtiyaçlarına bağlıdır.

Küçük çocuğu temizlik yapmaya alıştırmak meselesi insanı yücündürecek derecede ağır gider. Bunu daha hızlı yürütmek için anneler ekseriya pek enerji sarfeder ve üzülürler. Bebeklerin çoğu bir yaşında

Vücut nisbetleri de belirli derecede değişir. Bir ve iki yaşındaki çocukların başları bedenlerine göre büyük, bacakları ise kısa ve tombuldur. Kendileri de enine dolgun gözükürler. Halbuki beşinde iken pek süzülmüş gözükür ve anneler çok zayıf diye kaygılanırlar. Beden nis-

çocuk bacaklarını fazla açar ve müvazenesini güç bulur. O zamanlar düz tabandır da. Yan yan basarak sıralar. Sırtları hafifce eğilmiş, karınları dışarı taşkındır. İki yaşındaki çocuk, nerede olursa olsun daha kolay yürümekle beraber düz olmıyan yerlerde pek emniyetle adım atamaz.

iken barsaklarını kontrol hususunda kusur etmezlerse de mesaneye söz geçirme işini öğrenmeleri daha uzun sürer. Bu öğretme işine erkenden kalkışmanın pek ehemmiyetli olmadığını araştırmalar göstermiştir. Ve çocuk hiç olmazsa bir yaşına basmadan bu çeşit terbiyeye başlamak pek işe yaramaz. On sekiz aylıkla iki yaş arasındaki çocuğa, gündüzleri, çişini haber vermesinden yana epiyce güvenilebilir. Fakat geceleri itinalı davranması veya hiç olmazsa çiş geldiğini haber vermesini ne zaman becerebileceği pek değişiktir. Bu devreye varmazdan evvel geceleri yatağını ıslatıp ıslatmaması annesinin tuttuğu yola bağlıdır. Geceleri kaç kere çiş geleceği hususunda çocuklar pek farkeder. Pek çoğu üç yaşında iken geceleyin, sıkıştığını önceden az çok bildirir. Hele müsait zemin hazırlanmışsa, dört yaşındakiler, bu işi kendi kendilerine de görürler. Bununla beraber, çocuk dördünde ve hattâ beşinde iken bile keyfsizlik ve gayri mütad bir sıkıntı tesiriyle, arızî olarak altını ıslattırsa buna şaşmamalıdır.

Çocuk daha bir yaşına basmadan önce bile kendi kendine yemek yemiye başlayabilir. Fakat anneleri yardım etmezse yeteri kadar yiyen ve tabağı bitirenleri azdır. İki ve üç yaşındaki çocuklar yemeklerini hayırlı döküp saçarlar, Doğru yemiye aştırmak için bunlara nezaret etmek lâzımdır. Dört yaşındaki çocuk, ekseriya, yemek yemesini oldukça becerir ve döküp saçmamakla mağrur olur. Çocuğun ailesinden ayrı olarak, kendine göre yapılmış bir masada, yemek yemesinin lehinde de aleyhinde de görüşler vardır. Her halde küçükken ayrı yese de dört yaşında iken hiç olmazsa yemeklerin bir kısmını olsun büyüklerle beraber yemelidir. Çocuğun sosyal gelişmesi, ailenin bir ferdi olarak bir nevi güven duygusuna sahip olması için bu lâzımdır.

Kendi kendine soyunmak arzusu, çocuk aşağı yukarı bir yaşında iken, çok defa keyif kaçırarak derecede sık olan çorap ve patiğini çıkarıp atmalarla baş gösterir. Bu arzuyu iyi yola çevirmek, ekseriya, mümkündür. İki yaşındaki çocuk, eğer yardım edilirse, esvabının bağlarını ve açılması güç düğmelerini çözmek-

ten pek hoşlanır. Kendi işini kendi görmenin her hangi bir şeklinden doğacak hoşnutsuzluk ve heyecanlara karşı sabır ve tedbir gerektir. Çocuk pek yorgun ve uyukluyorsa, yahut keyifsizse soyunmasma mutaddan fazla yardım etmelidir. Dört yaşındaki çocuklar düğmelerini iyice kullanabilirlerse de esvaplarının tersini yüzünü ve patiklerinin sağını solunu bulabilmeleri için kendilerine yardım etmelidir. Eğer esvabının şekli ve ilâştirmesi pek karışık değilse beş altı yaşındaki çocuk giyinme işinin çoğunu kendi kendine yapabilir.

El yüz yıkama ve banyo etme meselesi de yavaş ilerliyen ve sabırlı bir öğretmeye bağlıdır. Titiz annelerin temizlik öğretmekten yana çok çekekleri vardır. Çünkü su çocuğun ihtiyarını o kadar elinden alan bir oyuncaktır ki banyo odası gözden uzak kalırsa her şey olabilir. Çocukların çoğu banyodan hoşlanırlar. Fakat anne asıl çocuğa elini yüzünü yıkamayı sevdirmelidir ki aferin kazansın. İki yaşındaki çocuklar el yüz yıkamaya başlayabilirler. Yalnız anne eli de işe girmelidir. Dört yaşındaki çocuklar sabun ve silinme bezi kullanmasını haylı becerirler, dişleri uvulurken ağızlarını çalkaladıkları suyu atabilirler ve havlu ile oldukça iyi kurulanırlar. Beş ve altı yaşındakiler silinme bezini daha iyi sıkırlar, saçlarını tarayabilirler ve dişlerini, yardıma lüzum kalmadan, uvabilirler.

Çocuğun konuşma kabiliyetine gelince faal faal işleyen küçük beyin fikirle dolu gözükmekte ve gördüğünü, duyduğunu büyüklere nazaran, ilgi değer bir ayrılıkla, tefsir etmektedir. Bir yaşındaki çocuğun söylediği sözler pek azdır ve on sekiz aylık iken bile ya tek tek kelimelerle veya kısa cümlelerle konuşur. Fakat bu yönden kazancı o kadar çabuk artar ki, iki buçuk yaşındakiler hüküm vermek gibi güç bir işi bile becerirler. Çocuk dördünde iken bebek konuşması büyük ölçüde kaybolmuştur. Çeşitli adalı kabiliyetler kazandığı bu sıralarda dudak, ağız ve dil adalelerini oynatma işini kavraması da bunların en önemlilerindendir.

Çocuğun dili açıldıkça masalla ilgisi de artar. İki yaşındakilere söylenecek masallar kısacık olmalı, bilhassa tasvirler bol bulunmalı ve bi-

raz da hüküm çıkarmaya bakmalıdır. Üç yaşındakilere ait masallar da oldukça kısa fakat bir parça daha karışık olmalıdır. Böyle masallar bu yaştakilerin pek hoşuna gider. Ninni ve tekerlemeler de makbule geçer. Masalı bir teviye tekrar ettirmek merakı da bu yaşta pek fazladır. Yalnız çocuk masalı adam akıllı kavradıktan sonra, onu bir daha, uzun zaman dinlemek istemediği de olur. Dört buçuk beş yaşındakilere daha değişik ve uzun masallar söylenebilir. Onlar böylelerini pek severler.

Bütün bu müddet esnasında, çocukta, haris ve artan bir muhayyile de vardır. İki yaşındaki çocuğun hareket tarzı, kendi anlayışı gibi, basittir. Ne kıyafete bakar, ne de sahne kurar. Rol değiştirme ile ilgisi geçici ve azdır. Bununla beraber bu devre onun gelişmesinin önemli bir safhasıdır. Çabucak bir hayvandan ötekine istihale eder. Tayyare pilotu veya tiren makinisti değil, bizzat tayyare veya tiren olur. Üç buçuk yaşında iken arkadaşlarıyla hayali alanlarda oynamaya başlar. Fakat bu kabiliyet dört yaşında çok daha göze çarpmakta ve beş altı yaşlarında daha güzel gelişmektedir. Artık kolayca cansız eşya haline gelmemekte, eğer bir masaldan öğrendiği şeyleri oynamaktaysa hayvan olmaksızın da pek hoşlanmaz. Oyuna katmak üzere meydana çıkardığı acayip vasıflar da azalmıştır. Oynadığı rolleri kavrayış tarzını tekrar tekrar ve büyük tafsilâtle açığa vurur. Çocuk hayatının bu cephesini büyüklere tanıyabilme dereceleri anlayış ve buna iştirâkteki arzularına çok tâbidir.

Çocuğun öğrenme arzusu da daima artar. Kendi işlerine dalmış olan ebeveyn bundan memnun olmalıdır. İki yaşındaki çocuklar nisbeten basit şeyler sorarlar ve bunlar daha ziyade konuşmak içindir. Üç yaşındakilerin sorguları ise, ekseri, dikat değer mahiyettedir. Bundan ötürü, üst üste sorgu altında kalan, ebeveynin bazan tahammüllerini kaybedip çocuğun cesaretini kırdıkları da olur. Hele beş altı yaşındakilerin sordukları şeylerin çoğu maksatlı gayeli şeyler olduğu gibi, ekseriya cevap bulmak da güçtür. Çocuğun öğrenme isteğine hürmet etmeli ve bilgi edinmesine çalış-

şılmalıdır.

Bir yaşındaki çocuğun duyuları beşindekilerle kıyaslanacak olursa, pek ham kahr. Renkleri, kokuları, sesleri ve müziği ayırt etmek kabiliyeti mesafeyi, cesameti ve ağırlığı taktir etmek melekesi hep bu devrede gelişecektir. Tabii halde iseler ölçülebilecek derecede artan ve gelişen bu hassaları tesbit etmek üzere bir çok zihni testler vardır. Bir yaşındaki çocuk renkleri az ayırt etmektedir. Testler en çok sarıdan hoşlandığını gösteriyorlar. Ancak dört beş yaşına geldiği zamandır ki, çocuk renklerden bazılarını tanıır ve adlarını beller. Bu yaşta iken en hoşlandığı renkler kırmızı veya mavidir. Küçük çocukta ekseriya koku ile tat da birbiriyle karışık haldedir. Fakat dört beş yaşına gelince bunları da oldukça ayırt eder. İkisindeki çocuğun büyükle küçüğü seçebilmesi için gösterilen şeylerin arasında büyük bir fark olmalıdır. Lâkin dört beş yaşındakiler küçük farkları da kolayca seçebilirler. Diğer esyadan azıcık fark eden şeylere çocukların düşkünlüğü göze çarpıcı derecededir: Küçük bir bardak veya sapıyla koparılmış bir meyveye karşı olduğu gibi.

Bir yaşındaki çocuk üstünün başının gösterişi ile ilgisizdir. Esvabı olup olmamasına da pek aldırmaz. Fakat üç buçuk ve beş yaşları arasında etrafta uyandırdığı intibâ ile önemli derecede meşgul olma başlar. Bunda, bittabi, bir dereceye kadar etrafındaki kimselerin üste başa ehemmiyet vermelerinin de rolü vardır. Ana mektebine giden çocuklar vücudünü az kapamanın iyi bir şey sayılmadığına dair, başka muhitlerde öğrendikleri, kaideye riayet ettikleri halde bu mekteplerde çıplaklığa karşı gösterilen kayıtsızlığı kolayca kabul eder. Dört yaşındaki çocuk kendine, beraberce oynadığı, arkadaşlarından başka türlü esvap giydirilirse ızdırap çeker.

Küçük adaleler veya elin gelişmesi, ekseriya, zihni olgunluğu ölçmiye yaramaktadır. Bir buçuk yaşındaki çocuk avucu kapalı iken, öteki parmaklarını açmadan, beş parmağını kısıamaz. El adaleleri henüz, daha ziyade, bir kül halinde çalışmaktadır. Fakat iki buçuk yaşına gelince bunu yapabilir. Parmakları ayrı ayrı oynatabilmek melekesinin

gelişmesine ait başka bir delil de parmaklar açılmışken bunların ucuna beş parmakla ayrı ayrı dokunabilmekdir. Çocukların çoğu bunu üç buçuk yaşında iken becerebilirler. Makasla bir şey kesmek de bu ince adalelerin birbirinden ayrı çalışabilmesine bağlıdır. İki elin ahenkli işbirliği etmeleri bununla kabil olur. İki buçuk yaşındaki çocukların ekserisi, epiyce zahmetle, kâğıtları kesip biçebilirler. Üç yaşında iken kâğıttan bir parça çıkarabilecek tarzda makas kullanmaya başlarlar. Dördünde iken, pek ince hatları olmıyan, resimleri kesip çıkarmaktan hoşlanırlarsa da bu henüz kaba bir haldedir. Beş yaşına gelince kesmekteki maharet de belirli derecede artar. Resimden yana iki yaşındakilerin becereceği şey, çok çok, geliş güzel karalamak ve düz çizgileri kopya etmektir. Üç yaşındaki çocuk daire çizebilir. Üç buçuk yaşında haç, dördünde dörtgen ve beşinde yıldız çizebilmektedir. Yedisine gelince bir main şekline gereken verev hatları çizebilir.

Çocuğun hayat oyunu altı yaşına kadar belirli değişiklikler geçirir. Pek küçüklerin oyunu, başlıca, elle olur: bunlar bloklar, itmiye mahsus oyuncaklar, yumuşak bebekler gibi şeylerdir. İki yaşındaki çocuk umumiyetle yalnız başına oynar. Büyük çocukların oyununa karıştığı da olursa da kendini sadece bir bebek veya hayvan olarak aralarına alırlar. O daha toplulukla oynanan oyundan bir şey anlayamaz. Bu ona pek karışık gelir. Hattâ üç yaşında iken bile, öteki çocukların yanında oynamaktan hoşlanmakla beraber, en ziyade tek başına oynar. Başka çocuklarla temas sık sık kavga çıkmasına ve intibaka sebep olur. Üç buçuk dört yaşındakilerde geçimsizlik el'an çoktur. Fakat ötekilerle oynamak kabiliyeti de kendini göstermektedir. Beş altı yaşındaki çocuk öteki çocuklarla beraber oynamayı tercih eder.

Pek küçük çocukların oynadıkları oyuncakların çoğu bütün mektepten evvelki çağda ilgi uyandırmaya devam eder. Hele yekpâre tahtadan olan büyücek bloklar iki yaşındakileri olduğu gibi beşindekileri de eğlendirir. Fakat bununla oynayı tarzları göze çarpıcı derecede ayırdır. Bir ve iki yaşındakiler

blokları ya sütun veya sıra halinde dizerler ve yaptıklarını devirmekten pek hoşlanırlar. Üç dört yaşındakiler ise daha karışık şekiller yaparlar, bunlar model tuttıkları eşyayı andırır ve, iyice tadını çıkarmadan, yıkılacak olurlarsa çocuğun keyfi kaçar. Beş altı yaşındakiler bloklarla kurdukları binaları oyun için kullanırlar. Bunlar artık bir gayeye hizmet etmektedirler. Kum yığınının bütün mektepten evvelki çağda değeri büyüktür. Salınacak, tırmanmaya yarar âletler, bar parallel de böyledir. Makas, kâğıt, yazı kalemi, kurşun kalemi, resim ve tebeşir hep bu yaşındaki çocukların oyuncağıdır. Oyuncak otomobil, uçak, bebek, bebek esyası, çocuklar için küçük iskemle ve masalar, ve yine çocukların kullanabileceği boyda eşyalar mektepten evvelki çağda bulunan çocuklar için daimi bir oyun kaynağıdır. İki yaşındaki çocuklara göre olan araba ve üç tekerlekli velospitleri, umumiyetle çocuk dört yaşına gelince, değiştirip yenisini almalıdır. Bloklar, uydurma oyuncaklar, çekiç, çivi ve çocuğa bir şey kurar iken muhayyilesini işletmesine sebep olan küçük kereste parçaları büyük zevk ve yapı hususunda icat vesilesi olmaktadır.

İki yaşındaki çocuklar tabak yıkamak, toz almak, faras tutmak, bir yerden öteye bir şey götürmek ve etraflarındaki faaliyete karışmaktan hazzederler. Dört yaşındaki çocuk oyuna ve oyun arkadaşlarına o kadar dalar ki ev işine arızî olarak yardım eder. Mamafih bir kısım ev işine yardımcı istenirse pek karşı da gelmez. Nezaret altında olmak şartile elbiselerini alçak çengellere asmak, yatak yapmak, banyo yerini yıkamak gibi işleri pek âlâ görür. Dört veya beş yaşındaki bir çocuk pasta yapmak veya herhangi bir yemek pişirmek işine istekle yardım edebilir.

Eğer çocuğunuzun ev işlerine yardım etmesini isterseniz yaptıkları hakkında azarlamamanız veya pek sert tenkitte bulunmamanız esastır. Sabırlı bir rehberlik ve küçücük acemi eller için güç bir şey olan başarıları karşı samimi takdirler iyi sonuç verir. Çünkü öğretim bakımından, işin mükemmelliğinden ziyade, çocuğun maharet ve davranışı önemlidir.

Mektepten evvelki çağda çocuğun büyüklerle olan münasebetinde ilgi

değer bir değişme görülür. İlk yaşa mahsus tamamiyle büyüklere tâbi olmak âdeti yerine, yavaş yavaş, istiklâl artmaya ve bir fert olarak kendine inanma, kendi kudretine güvenme halleri gelişmeye başlar. Hemen daima ebeveyn çocuğun bu gayeye erişmek için kullandığı vasıtaları anlamazlar, onun ayak diremesinden böbürlenmesinden rahatsız olurlar. Çocuğun ferdi bir varlık olarak meydana çıkmasının ilk işaretlerinden biri aksiliğe olan meylidir. Bu hal aşağı yukarı on sekiz aylık iken baş gösterir ve o derece artar ki tecrübesiz anneler âdeta çocuklarının "dik kafalılığından,, kaygıya düşerler. Bu devre dört yaşına kadar sürer ve ancak ümit vaat etmiyen ve cılız çocuklarda tamamiyle geçer. Fakat evlâdının büyüdüğü vakit kendine ne derirse boyun eğerek bir adam olmasını kim ister? Bununla beraber zırlak ve istediği yapılmazsa kıyamet koparan çocuklar da hoş bir şey sayılmaz.

Bu devre esnasında çocuğun kendi azmini yerine getirdikçe kendine güven duygusu ve ebeveyniyle olan münasebetlerini anlayışı arttıkça ağlamasının azalacağını ve bir yeri acısa bile ses çıkarmamak kabiliyetinden gurur duyacağını ebeveyn idrâk etmelidir. Beş altı yaşındaki çocuk yorulmaz ve canı acımazsa az ağlar.

Bütün bu devrede çocukta birçok kimselere karşı ilgi gelişmektedir. Komşularla hattâ bunların içinde ebeveyninin az tanıdıklarıyla akrabalarla, misafirlerle hizmetçilerle hep tanışıklık kurar. Artık evden uzaklaşma âdeti başlamaktadır. Her ana baba bunu hoş görmeli ve iyi kabul etmelidir. Daha iki yaşında iken bile çocuk büyükler arasında, kendince, dostlar düşmanlar peydahlar. Beş yaş gibi bir olgunluk çağına da geldi mi, birçok değişikliklerden geçerek, tapacak kahramanlar bulur ve konu komşu ile temasa girer. Ebeveynle çocuk arasındaki arkadaşlık ilk yaşın körpeliği çağından altı yaşının ağız kalabalığı devresine kadar hızla artar. Karşılıklı güven ve arkadaşlık duygusunun devam ettirilmesi mühimdir. Eğer çocuğa umumî zevk ve kederden pay alan, sevimli bir aile ferdi muamelesi edilir, acı ve küçük düşürücü sözler onun hakkında da büyüklere olduğu kadar az kullanılırsa, o büyüklere olan saygı ve nezaketin kendine de gösterildiğini anlar ve altı yaşında iken kendine ve etrafla olan münasebetine güvenle bakmaya başlar. Bu şartlar altında çocuk az farfari eder, korkmak ve kendini aşağı görmek duygularına da az kapılır.

Çocuğun altısına basmazdan evvelki çağı ana babanın onunla sağlam ve sıkı fıkı bir dostluk kurmaları için en münasip devirdir. İlerideki yıllarda mesut bir güven ve şahsî itibar duygusu kurabilmek için en münasip temel böyle atılır.

Çocuğun altısına basmazdan evvelki çağı ana babanın onunla sağlam ve sıkı fıkı bir dostluk kurmaları için en münasip devirdir. İlerideki yıllarda mesut bir güven ve şahsî itibar duygusu kurabilmek için en münasip temel böyle atılır.

Sıtma yı

Yayıp Bulaştırmakla SIVRİSİNEĞİN insanlığa yaptığı fenalıklar ve Korunma Çareleri (*)

Yazan: Harry H. STAGE

Her gün gazetenizdeki harp haberlerinde kanatlı bir "Beşinci kol,, un müthiş tesirini okumaktasınız.

Her iklimde her millete hainlik eden sivrisinek ordusu harpler kazanmış, kaybetmiş ve yüz yıllardanberi birçok defa tarihin gidişini değiştirmiştir.

İlk defa havadan gelen bir düşman kuvveti olan sivrisinekler, sıtma, sarı hümma, filaryazis (1), dang ve başka hastalıkları kuvvetlerimize bulaştırmak bakımından bir "Geçit yeri komutanlığı,, nda çalışıyor demektir.

Dişisi daima erkeğinden daha mazirdir. Hilekâr ve sebatlı bir taktikle savaş kudretimizi azaltır. Fazla sıtmalık bazı bölgelerde kıtaların bir gece sivrisinek sokmasından korunamaması yüzde yirmisinin sıtmaya tutulmasına yeter. Ertesi gece de aynı

ihmalî görececek olurlarsa ilkinde kurtulanların yüzde onu da bu sefe kuvvetten düşer.

Boyuna tekerrür eden bir tarihtir bu!

Sivrisinekler Sezar'a, Napolyona da saldırmışlardı

Roma dahilî harbinde Jül Sezarın

Sıtmanın yegâne amili sivrisinek ordusu çok sıtma çekmişti. O devirde yaşayanlardan biri şöyle yazmaktadır:

"Apulia'da ve Brindizi yakınlarında sağlık bozucu bir son bahar geçirmeleri yüzünden Sezarın bütün ordusu sıhhattan düştü. Bu ordu Galya ve İspanyanın mutad üstü sıhhi bölgelerinde gelmişti."

Sıtma Napolyonun kuvvetlerini de kırıp geçirmiştir. Sıtma 1894 - 95 Çin - Japon harbinde de ayaklanmıştı. İspanyol - Amerikan harbi de ise 5,000 den fazla ölüme sebep olmuştur.

I inci dünya harbinde sıtma, Makedonyada çarpışan, İngiliz Fransız ve Alman kuvvetlerinin hepsine birden müthiş bir darbe indirmiştir. Bütün bu milletlerin orduları, sıtma yüzünden, terhis edilmiş hale geldiklerinden sefere çıkılamadığı olmuştur. 1916 dan 1918 e kadar 124,000 kişilik İngiliz ordusunda hastahane yatma sayısı 162,000 idi. Aynı hasta üst üste birkaç kere yatmıştır.

Bu salgın harbin sıhhi bakımından en büyük sürprizi olmuştur. Çünkü yalnız deniz kıyısındaki alçak ve bataklık bölgelerde değil deniz yüzün-

(*) The National Geographic Magazine February 1944 den alınmıştır.

(1) Vücutta girdiği yeri normaldekinin 10-15 misli şişiren bir parazit hastalığı (Müte.)

den 1500 - 1800 metre yüksek dağlarda da ağır sıtma vakaları görülmüyordu.

Bunun sırrı ancak on yıl sonra meydana çıktı. Rockefeller tes'inden Dr. Lewis W. Hackett ile birkaç Avrupalı entomolojist'in (*) Akdeniz çevresinde yedi çeşit Anopheles maculipennis (1) bulması bu tarihe rastlar. Bu çeşitlerden, tatlı ve tuzlu suyun karışık olduğu yerlerde üreyen, üçü sıtma bulaştırmaktadır. Kıyı boyunca sıtma olmasını bu hal aydınlatıyordu. Sıtma bulaştırmayan diğer dört çeşidi ise tepelik yerlerdeki tatlı sularda üremekteydiler.

Fakat entomologistler tepe ve dağlardaki saf sularda Anopheles superpictus'un (2) de ürediğini gördüler ki bu tehlikeli bir sıtma bulaştırıcısıdır. Yüksek yerlerdeki sıtmayı bu yapıyordu.

İtalyanlar 1939 da Arnavutluğu istilâ ettikleri vakit bu değerli keşiften faydalanmakta kusur ettiler. Askerlerini sıtmadan korumak için yükseklerde barındırmışlardı. Anopheles superpictus de işini görmek üzere olanları buldu.

Bu "acayip sıtma,, düşmanların pek çoğunu şaşırttı.

Düşman orduları ve sivrisineklerle

Savaş!

Filipinlerde sıtmadan kurtulmak için yükseklerde konaklıyan ordumuz tepelerdeki derelerde üreyen Anopheles minimus ile karşılaştı. Ve bir anda sıtmaya tutuldu.

Askerlerimiz halen harbettığımız milletler kadar kurnaz ve müthiş bir düşmanla da pençeleşmektedir. Sivrisinek hatlarını yarmak mümkündür. Fakat köklerini kazımak az müyesser olur.

Birleşik Devletler sınırları içinde ordu, bahriye ve halk sağlığı idareleri askerin konak yerleri çevresinde kanal açmak, bataklığı doldurmak, perdelemek, sürfe kıran maddeler kullanmak ve püskürmek suretiyle sıtma savaşı yapmaktadırlar.

(*) Haşerelerle meşgul olan bilgin demektir. Bizde Fransızca talaffuzuna göre "Antomolog,, dendiği de olur (Müte.)

(1) Sıtma bulaştıran anofel cinsi sivrisineklerin adları ilmi şekilde lâtince olarak Anopheles diye yazılır ve hangi neviden olduğu da arkadan gelen ikinci isimle anlatılır. Metinde adı geçen sivrisinek yurdumuzda da bulunmaktadır. (Müte.)

(2) Bizde de bulunur (Müte.)

Yabancı memleketlerde bu gibi daimî mücadele tedbirleri her zaman alınmamaktadır. Her asker kendi kendini korumak üzere bazı çarelere baş vurmalıdır. Bunun için sıtmalık yerlerde karanlık basınca yerlilerin semtine uğramamalı, yatak içinde sivrisinek kalmamasına dikkat edilerek yapılmalı, hükûmetçe temin edilen sivrisinek kaçırmacı maddeler ve diğer çarelere baş vurmalıdır.

Her asker yetiştirildiği sıvada nasıl tedbir alacağını öğreniyor. Fakat çetin demlerde sivrisineğe aldırmadığı ve kendini arkadaşına emanet ettiği olabilir.

Yurda dönen subaylar bana, deniz binbaşı dostum, Fred T. Bishopp'un Guadalkanal'da aylarca sıtmadan na-

Dalakları şişmiş sıtmalı ve bedbaht yavrular

sıl korunduğunu anlattılar. Bataryasında ise kendinden başka herkes sıtma olmuştu.

Binbaşı Bishopp vücutça askerlerinden daha üstün değildi. Fakat çocukluğundan liseye kadar hep tıbbi entomologistler içinde kalmıştı. Bayan Anofellerle bunların ahbablarına karşı sıhhiye uygun bir saygı besledi.

Bu sayede Fred, omuzundan yaralanıp hastahaneye kaldırıldığı vakit, hâd sıtma nöbeti çeken askerlerine de yardım etti. Sivrisinekler güçlü, iyi tâlim görmüş iyi techizatlı birinci saf kuvvetleri bile kafese koymuşlardı. Fakat şimdi bunlar düşmanlar kadar sivrisinekleri de yenmek lâzım olduğunu öğrenmiş bulunuyorlar.

Ordudaki "Beşinci kolu,, sindirmek

Askerî sıhhiyenin neşrettiği istatistikler orduda sıtma vakalarını yıllardanberi, cezrî şekilde azaldığını gösteriyordu. Meksika ve İspanya-

Amerika harpleri arasında (*) her yıl bin askerden 130 u sıtmaya tutulmaktaydı. Birinci dünya harbinin son yılında bu nisbet binde 3,9 a inmiştir.

1934 de Birleşik Devletlerde sıtma nisbeti bin askerde 23 idi ki bu o zamana kadar orduda görülen vakaların en azı olmak dolayısıyla bir rekordur.

Bugünün topyekûn harbinde, üreme usullerinin çeşitliliği dolayısıyla bu umumî düşmana karşı da savaş açmak gerekmektedir. Ordu sıhhiyesinden Albay Paul F. Russel şöyle demektedir:

"Georgia kireç kuyularındaki, Panama bataklıklarındaki, Trinidad ağaçlarının tepelerindeki, Liberia yağ-

mur suyu birikintilerindeki, Sahrayı Kebir (Afrika büyük çölü) pınarlarındaki, Irakın kayalık ırmak yataklarındaki, Arabistanın su küplerindeki, Kalküta'nın sarnıçlarındaki, Hindistanın sulama kanallarındaki, Burma ırmaklarındaki, Cenubi Çin çeltiklerindeki ve Yeni Gine havuzlarındaki sürfelerin (1) hepsi de Birleşik Devletlerin kara ve deniz kuvvetleri sıhhiyesi için birbirinden farklı fakat esasta müşterek bir mesele teşkil etmektedir."

Sicilya muharebesinde sıtmanın harp dışı ettiği Amerikan ve İngiliz askerleri düşman silâhiyle yaralanan ve ölenlerden daha çoktur.

İşte bunun içindir ki ordumuz emrine 250 den fazla entomologist verilmiştir ve yukarıki haller dolayısıyla da ödevlerinin mesuliyeti ağırdır.

(*) Meksika harbi 1846, İspanya harbi 1898 de olmuştur (Müte.)

(1) Sivrisinek ve benzeri haşerelerin yumurtadan yeni çıkmış yavrularına verilen fennî isim (Müte.)

Cezayir üniversitesinde de müttefikler evvelce, Rockfeller tesisinde mahallinde yapılan tetkikat işleri müdürü olan, Albay Russel idaresinde bir sıtma mektebi açılmışdır. Subaylar da Oran. Bizerte ve Napoli'de sıtmaya karşı korunma, mücadele ve tedavi hakkında kurs görmektedirler.

Tropiklerdeki harp alanlarında bulunan askerlerimizden bir takımı sivrisinekten ileri gelen hastalıklara musaf olarak memlekete dönmek zorunda kalmışlardır. Bunlar yurtdaki sivillerin sıhhati için de bir tehlike teşkil edeceklerdir.

Ordu, bahriye ve halk sağlığı idaresinin başarıyla yürüttüğü sivrisinek mücadelesi programı sivrisinek belâsının bastırılabilceğini isbat etmiştir. Harp sonrası için de buna benzer programlar tasarlanmaktadır.

Yıllardanberi tatil seyahati yapanların dağlara veya deniz kıyılarına gidişlerinde sivrisinek sokmasını diye çeşit çeşit eczalı su ve kremler alarak bunlardan korumağa çalışmaları âdet olmuştu. Gerçekte de elde pek faydalı bir şey de bulunmamaktaydı. Entomologistlerden az yardım geliyordu. Çünkü sivrisineği bir kimseden uzak tutup başka mahaller üzerinde beslenmeye sevk etmek bu ilim adamlarını doğrudan doğruya ilgilendirmez.

Lâkin bu bakımdan pek bağılı olduğumuz birçok düşüncelerimizi harp kökünden değiştirdi. Ordu sıhhiye reisliğinin entomoloji ve ziraat bürosuna ilk yaptığı esaslı müracaatlardan biri sivrisinek kaçırcı bir madde istemek olmuştur.

Bunun üzerine entomologistler yüzlerce maddeyi denedikten sonra, bir sene içinde, insanın zarar görmeyen vücuduna sürebileceği böyle üç madde buldular. Bunların üçü de kullanana birkaç saat sivrisinek yaşıtırmamaktadır.

Formül 612 dimethyl phthalate ile İndalone ötekilerin hepsine üstün çıkmışlar ve bunlardan bilhassa ilk ikisi dünyanın her tarafında makbule geçmiştir.

Geçen yaz Uzak Şimalde bu sivrisinek kaçırcı maddeleri deneyen bir gruba katışmak zevkini elde etmiştim. Bataklık kırlar ve çamurlu çukurluklarda arabayla dolaştığımız dört gün esnasında Aedes nearticus

ve A. cataphyll cinsi sivrisinekler yüzlerce ve binlercelik sürüler halinde tepemizde vızladı durdu.

Biz baş cibinliği, eldiven ve kalm elbiselerin tesirini sivrisinek kaçırcı maddelerinkiyle kıyasladık. Gezinti sonunda grup, sivrisinekten korunmakta kaçırcı maddelerin lehine, ittifakla karar verdi.

Sürprizli bir silâh icadı

Sıhhiye Reisliği Paris yeşilinden daha tesirli ve daha devamlı bir sürfe ilâcı da istemişti. Orduya sıtma bulaştırıcı sivrisinek sürfelerini, jitelere (*) tatbik edildikten birkaç hafta sonraya kadar, öldürebilen bir madde de lâzımdı. Böyle bir sürfe ilâcının sel gibi yağmur yağsa bile akıp gitmemesi lâzımdır.

Bu emri yerine getirmek pek güçtü. Bununla beraber şevkli entomologist ve kimyagerler işe koyuldular. Paris yeşilinden pek daha tesirli bir haşere öldürücü madde hakkında, bir sene içinde, malûmat toplandı. Bu madde olgunlaşmış sivrisineklere karşı da başarı vermektedir. Dişi anofellerle yakın akrabalarının muhtelif harp cephelelerinde büyük bir sürprize uğradıkları muhakkaktır.

Anopheles gambiae denen sivrisinek cinsine karşı pek şiddetli bir savaş, barış vaktinde, Brezilyada açılmıştı. Rockfeller tesisinin yardımıyla bu memleketin hükûmeti bu anofeli Cenup Amerikadan atmaya muvaffak olmuştu.

Anopheles gambiae Brezilyanın şimal doğusunda, Natal'da, 1930 başlarında Rockfeller tesisinden Mr. Shannon tarafından keşfolunmuştur.

Mr. Shannon önce yeni bir cins bulduğunu sanmıştı. Fakat bir tasnif cetveline bakınca Afrikada bulunan ve dünyanın en tehlikeli sıtma bulaştırıcısı olan bir sivrisinekle karşılaştığını anladı.

O zamana kadar bu sivrisinek Afrika, Arabistan ve o tarafların bazı adalarından başka yerlerde bulunmaz sanılıyordu. Amerikaya gemi veya uçakla Dakardan geldiği şüphesizdir. Keşif Brezilya makamlarına derhal bildirildiyse de bunlar harekete geçecek vakit bulmazdan evvel şiddetli

(*) Sivrisinek yavrularının ürettiği birikinti ve bataklık suları. Kısaca sivrisinek yatağı (Müte.)

detli bir sıtma salgını baş gösterdi.

1930 dan 1939 a kadar bu sivrisinek bol bol yayıldı. Kâh şurada kâh burada bütün bir halk kütlesi sıtmaya tutuluyor ve hastalık pek öldürücü oluyordu. 1938 ve 1939 da 14,000 kişi sıtmadan öldü.

Brezilya Rockfeller tesisinden Gambiae'yi yok etmek için yardım istedi. Mamafih böyle muazzam bir işin başarılacağına güvenen azılı Kudretli sıtma mütehassısı M. A. Barber şöyle demiştir:

"Gambiae istilâsının Amerikayı alevlâde salgın, yangın ve hattâ harbi gölgede bırakacak bir felâketle tehdit ettiğine şüphe yoktur. Gambiae kelimenin tam mânâsıyla, memleketin ilâğıne işler ve oraya yüz yıllarca baş belâsı olur. Hattâ sarı hümmannın Doğuda yerleşmesi bile bundan daha az kötüdür. Çünkü onun bulaştırıcısı evlerde yaşar ve kendisiyle savaş daha kolaydır.."

19 ay içinde, eylül 1940 da, son gambiae Cenup Amerikadan atılmış bulunuyordu. Bir haşerenin böylece bütün bir kıtada yok edilmesi Dr. Fred L. Soper'in idaresi altında ve iki milyon dolar masrafla başarılmıştır. Bu, entomoloji tarihinin en hayret verici zaferlerinden biri ve sıtma savaşında sivrisinek cinsine karşı tedbir almanın klâsik bir nümunesidir.

Anopheles Gambiae'yi hezimete uğratmak için Brezilya hükûmeti 2000 kişilik bir doktor, teknisyen, teftişçi, bekçi ve işçi ordusu toplamıştı. Sivrisinekli yerlere giden her yola fumigation (tüssüleme) merkezleri kurulmuştu. Jitler ya sistemli surette ortadan kaldırılmış ve yahut sürfe ilâçları ile muamele edilmişti.

Hiç bir havuz veya gölcüğün gözden kaçmaması için bölgenin havadan haritası çıkarılmıştı. Sivrisinekli yerden hareket eden bütün otomobil gemi ve uçaklar dezenfekte ediliyordu.

Bir tek odada 3000 Gambiae!

Yetişken sivrisinekler evlerde avlanıyor ve öldürücü maddelerle püskürme yapılarak yok ediliyorlardı. Shannon "Bir kere bir tek odada 3000 yetişken Gambiae öldürüldüğünü" yazmaktadır. Gambiae, tıpkı Aedes aegypti gibi, insan meskenle-

rine çok üşüşür. Sivrisineklere karşı tatbik edilen bu savaş usulü Trinidad'm Anopheles bellator'u gibi evlere dadanmıyan cinslere karşı faydasızdır.

Gambiae yayılması bir yıldan az zamanda durdurulmuş ve sivrisinekler belli başlı ırmak vadileriyle deniz kıyılarındaki dar sığınaklarına sürülmüşlerdir. Birkaç ay sonra bunlar da yok edildiler.

Bununla beraber Afrikadaki Anopheles gambiae batı yarım küresi (Amerika) için daimî bir tehlike teşkil etmektedir. Bu sivrisinek Panama kanalını kapatabilir.

Son iki yılda Natal'den gelen uçaklarda defalarla Gambiae sivrisineği bulunmuştur. Bunun için Afrikadan gelen uçaklarda, Cenup Amerikaya inmezden önce, yüksek derecede haşere öldürücü bir ecza ile püskürme yapmak daima lâzımdır.

Son yirmi yılda sivrisineklerin bilhassa sıtma ve sarı hümma bulaştıranlarına karşı açtığımız savaşta dünyanın birçok yerlerini dolaşmış bulunuyoruz.

Bu işe karşı ilgi uyandıran ve esas araştırmalar için tahsisat veren Rockefeller tesisini şükranla anmak lâzımdır. Hastalıkla mücadelenin kabiliyeti tatbikiyesini gösteren birçok test programları da oraca hazırlanmıştır.

Pontine bataklıklarının sivrisinekler harap etmişlerdi.

Rockefeller tesisi Cenup devletlerimizde ve Puerto Rico'da, Meksika'da, Orta Amerikada, Cenup Amerikada, Afrikada, Hind-Cenup Avrupada hükümetlerle el birliği etmek üzere arazide tetkikat yapan erkânının iş birliği şeklindeki hizmetlerini taktim etmiştir.

Sivrisineklerin yüz yıllardan beri bir milletin üstüne ne müthiş bir kudretle çullandığını, Romadan az bir mesafede bulunan Pontine bataklıklarının kenarında 1930 temmuzunda durup, halkı kaçmış araziye baktığım vakit âdeta cebri bir intiba ile anlamıştım. Akıl erdiremeyeceğim kadar geniş bir harabiyet karşısındaydım.

Toprak her bakıma münbitti. Yağmurdan yana hayatî bir eksiklik gözüküyordu. Fakat burada daimî surette insan oturduğuna dair bir delil yoktu. Şurada burada kırlara doğru

dağınık ve muvakkat mahiyette bir takım kerpiç binalar vardı. Lâkin bu kaba meskenler de boştu.

Ertesi gün Dr. Hackett'i. Faşist hükümetin İtalyada kalmasına müsaade ettiği bu yegâne yabancı entomologisti, ziyaret ettiğim vakit Romanın kapılarına kadar uzanan bu geniş ve harap diyarın feci hikâyesini bana o anlattı. Roma kırları mevsim yaz ortası olduğundan bomboş kalmıştı. Halk 1640 danberi yaptıkları üzere, sıtmalık yerleri, hazi-randan eylûle kadar bırakıyorlardı.

Onun bildirdiğine göre bu münbit arazi vaktiyle otlak ve orman olarak kullanıldığı gibi içinde birkaç tane mamur şehir de vardı. Fakat Roma çöktükçe bataklık büyümüş, buraları iskân etmek teşebbüsü başarı vermemiş, halk göçmüş ve arazi harabeye dönmüştü.

Yüz yıllardan beri tabiat üstü bir şey sanılan bu sırrın iç yüzü doğrudan doğruya sıtmaya ve bilvasita olarak da sivrisineğe dayanmakta idi.

Evet Dr. Hackett, sivrisineğin insan mukavemetini kırmaktaki kudretine güzel bir misal olarak, Roma kırlarını biraz da gururla gösteriyordu. Gerek kendisi gerek Avrupalı meslektaşları yılarca süren bir tetkikten sonra Avrupadaki sıtmanın bazı sırlarını açığa vurdukları ve anofel cinsi sivrisineklerin varlığını yıkmaya başladıkları için bu gurur affedilmez bir şey değildir.

Dr. Hackett ile kabiliyetli İtalyan arkadaşı Misseroli'nin tetkikleri, Rockefeller tesisi ve İtalya hükümetinin büyük faaliyetleri sayesinde Ebedî Beldenin etrafı maharetli çiftçilerle iskân edildi. Bunlar orada ancak sıtma bulaştıran sivrisineğin yok edilmiş olması sayesinde barınabildiler.

Ogüst zamanında (İsadan evel 27-İsadan sonra 14 yılları) Romada bir milyondan fazla insan vardı. Şehrin tekrar bu kadar nüfus sahibi olması ancak bundan on on beş yıl evveline rastlar. Şu halde yüz yıllardan beri anofel cinsi sivrisinekler Roma nüfusunu kısmış olamazlar mı?

Biz bugünkü harpten sonra durumun ters dönüp 1930 daki viranlığa yol açmamasını dilemekten başka bir şey yapmıyoruz. Daha şimdiden düşmanların Pontine bataklıklarının suya boğdukları söyleniyor ki bu sıt-

ma başlangıcının ilk adımı olacaktır.

Şimal batı İndiyasının baş belâsı

Bizim Şimal Batı pasifik bölgemizin tarihi de hümma çekmiş olup bunda sıtmanın da rolü vardır.

Bir kaç yıl evvel* C. M. Gjullin ile beraber Oregon ve Washington'daki sivrisinek cinsleri üzerinde araştırma yaptığımız sırada titremeli, ateşli hattâ nöbetli ve sıtma gibi müttekatı ağır salgınlardan eski tarihçilerin sık sık bahsettiklerini öğrendik. Bunlar Aşağı Columbia vadisinde o kadar şiddetli idiler ki 1829 da binlerce yerli ve hayli beyazın ölümüne sebep olmuşlardır.

Sir James Douglas Columbia'ya yaptığı ikinci seyahatte şöyle yazmaktadır. "11 ilkteşrin 1830. Bu nehrin aşağı kısımlarında, 11 haftadan beri, korkunç ve öldürücü bir müta kaattı hümma patlak vermiş ve halkı buralardan kaçırmış bulunuyor. Her birinden 1 ilâ 200 cenkei çıkan köyler tamamiyle bitmiş. Bomboş duruyorlar! Hudson Körfezi kumpanyası memurlarından burada kalan birkaç kişi arasında ben de varım.. Bazan bana da "titreme, gelir gibi oluyor. Havalar el'an pek sıcak olduğundan tehlikeden kurtulduğuma güç inanıyorum.."

Sivrisinek geçit komutanlığı Oregon yerlilerini hayli "yumuşattıktan" sonraları buralara beyazların hemen hemen mukavemet görmeden yerleşmeleri kolay olmuştur.

Bir demir yolunda sıtma

1920 den 1930 a kadar "Cotton Belt demir yolu,, nda entomologist olarak çalışmıştım. Bu hattın bulunduğu Missouri, cenup Arkansas, şimal Louisiana ve doğu Texas'da sıtma vardır.

Buradaki öğretme faaliyetinin çoğu başlangıçta sıhhat mühendisi H. W. Van Hovenberg'in idaresi altında olmuştur. Bildiğime göre Birleşik Devletlerin kıta kısmında böyle bir ödev gören tek entomologist bendim. Çünkü yıllardan beri bir sıtma -savaşı programı tatbik eden yegâne demiryolu St. Louis Cenup Batı idaresiydi.

Biz Arkansas'a geldikten az sonra eşim, kendine gösterilen birçok cemilelere karşılık olmak üzere, bir perşembe günü bir briç eğlentisi hazırlamağa karar verdi. O vakit,

davet olunan, bir bayan epeyce üzüntü geçirdi.

"Perşembe günü gelemem şekerim, dedi, bugün nöbetim tutacak."

Sıtmanın sebebini ve nasıl korunulacağını anlatmak üzere içinde model ve levhalar bulunan mükemmel bir vagon donatılarak adını "Anofel," koyduk. Bununla hat üstündeki sıtma bütünü şehir ve kasabaları dolastık.

İktisadî düşkünlük cenuba da erişince "Cotton Belt," deki sıtma savaşı da bir temmuz 1930 da birbire kesildi. Bununla beraber demiryolu kumpanyası hastahanesine sıtmadan yatanların yıllık nisbeti binde 100 iken on yılda binde üçe inmişti.

Münakalat ücreti 1000 addolunan bir şehirde bu miktar bir yılda yüzde yirmi artmıştı. Bunun kumpanyaya getirdiği munzam gelir sıtma mücadelesinin bir senelik bütçesine yetiyordu. Bu şehir halkı sıtmadan kurtulup muntazaman çalışabilecek hale geldiklerinden istih-salleri de artmıştı.

Sivrisinek hakkındaki bilgi yenidir

1880 den evvel herhangi bir sivrisineğin hayat ve itiyadı hakkında az şey biliniyordu. Bu hususta ilk büyük başarı 1879 da Sir Patrick Manson'un, bazı elefantiyazislere sebep olan, filarya kurtlarının sivrisinek bedeninde geliştiklerini göstermesiyle elde edilmiştir. Elefantiyaziste deri fil derisi gibi kalınlaşır ve kabalaşır. Vücudün hastalığa tutulan kısımları da olağan üstü büyür.

Bilâhara 33 yıl müddetle Birleşik Devletler Ziraat Nezareti Entomoloji Bürosu reisliği edecek olan Dr. L. O. Howard 1892 de suya petrol dökerek sivrisinek sürfelerini öldürmeği ileri sürdü. Bazı sivrisinek cinsleriyle savaş için en ekonomik ve müessir usul, bugün de, bu metoddur.

Az sonra Ross, Grassi, Bastianelli, Bignami, Celli, Manson ve diğer bilginler sıtma bulaştıran âmilin anofel cinsi sivrisinekler olduğunu isbat ediyorlardı. İtalyada sıtmahılar üzerinde beslenmiş olan Anopheles maculipennislerin İngilterede adam sokmasıyla iki sıtma vakası çıkarması sivrisineklerin bu hastalığı bulaştırmadaki rollerini göstermek bakımından heyecan verici bir delil oldu.

Sarı hümmmanın sebebini bulunması

Sarı hümmaya dair araştırmalar ve bu hastalığın bulaşmasında sivrisineğin oynadığı rol, her biri tarihî bir keşifle kendini gösteren, iki safhaya ayrılır. Birinci safha binbaşı Walter Reed ve arkadaşları Carrold, Agramonte ve Lazarın sarı hümmayı bulaştırmak suçunu çelimsiz fakat muzir Aedes aegypti cinsi sivrisineğe atfetmeleriyle 1900 de başlar.

İkinci safha Dr. Adrien Stokes, Dr. J. H. Bauer ve N. P. Hudson'un 1928 de bir cins maymunun sarı hümmaya karşı hassas olduğunu isbat etmeleriyle başlamıştır. Bu suretle bir kimsenin bu hastalığa tutulup tutulmadığını anlamak üzere ele bir tecrübe hayvanı geçmiş bulunmuyordu.

Malcolm Watson 1901 tarihlerinde Malayada sıtma sivrisineğiyle başarılı savaşıma başlamıştı. General Gorgas da o tarihlerde Habanayı sarı hümmadan kurtardı. Sonraları onunla J. A. Le Prince Panama berzahındaki anofel ve Aedes aegypti cinsi sivrisinekler ile mücadele ederek kanal açılmasını mümkün kıldılar.

1910 da W. B. Herms ve Harold F. Gray Birleşik Devletlerdeki ilk sıtma sivrisineği mücadelesini California'da Peuryn'de açtılar. Dostlarımm başarılarının yirmi beşinci yıl dönümünü kutlamak üzere, Berkeley'de 1935 ilkkânununda, yapılan merasime hazla iştirak etmiştim.

Eski zamanın korkunç sarı hümma salgınları maziye karışmışa benziyor. Çünkü doktorlar maymun ve sonra beyaz farede yapılan tecrübeler sonucu olarak bir aşı elde etmiş bulunmaktadırlar.

Askerî kıtalara en yeni tip sarı hümma aşısı milyonlarca yapılmıştır. Bu olmadan bazı harp bölgelerine gidemezlerdi.

Bu hastalığın yeni bir şekli olan yabani ormanlar sarı hümması 1928 de, Aedes aegypti sivrisineği bulunmadan, Brezilyada ansızın patlak vermişti. Bundan meydana gelen mesele on yıl kadar sonra halledildi. Rockefeller tesisi erkânından olup cöngül katillerinin peşi sıra Brezilyaya gönderilen Graham Fairchild bu hususta şöyle yazmaktadır:

"Keneleri, tatarcıkları ve diğer sokucu haşereleri topluyorduk. Fakat gayretimizin büyüğünü sivrisi-

nekler üzerine yığmakta idik. İki asistanı aşılıyarak cibinlik ve siyanür şişeleriyle beraber ormanlara yolladık.

"Onlar sıra ile pantolonlarını sıyı-rıp kımıldanmadan oturuyorlar ve kendilerini sokmağa gelen haşereleri tutup küçük tüplere koyuyorlardı. Başka bir delikanlı da gölcük ve birikintilerden, Bromelia nebatlarından düşmüş meyvaların kabuk ve zarlarından sürfe toplamak üzere yabani ormanları dolastı."

Sonunda suçun yine sivrisinekte olduğu anlaşıldı. Araştırmacılar Ha-emagogus capricornii, Aedes lenocelaenus ve bir çeşit Sabethes'den ibaret üç cins sivrisineğin Cenup Amerikasında bazı yabani orman hayvanlarıyla insan arasında sarı hümmaya geçit yeri vazifesi gördüğünü meydana koydular.

Aedes aegypti'nin az bulunduğu orta Afrikada fenalık A. Simpsoni'den gelmektedir. Culex thalassius, Mansonia uniformis ve başka cins sivrisineklerin de suçu olduğu anlaşılmıştır.

Hava nakliyatı komutanlığının bu davetsiz misafirlerinin kimler olduğunu bilmemiz pek önemlidir. Çin, Hindin nüfusu keşif yerleriyle komşu adalarda henüz sarı hümma çıkmamıştır. Fakat Aedes aegypti daha şimdiden buralarda her tarafta bulunmaktadır. Başka hastalık bulaştırmacılar da mevcut olabilir ve sarı hümma virüsünün yerleşmesi sırası da geliyor demektir.

Cenup Amerika veya Afrikada kendini sivrisinek sokan bir kimse daha hümmayı tanıtacak arazlar meydana gelmezden önce hava yoluyla Asya ve hattâ Avustralyaya ulaşabilir.

Dang hâd bir sıcak memleketler hastalığıdır. Yüksek ateş, deride lekeler, şiddetli kafa ve kol bacak ağrılarıyla beraber olur. Kısa zamanda bir orduyu kolayca takattan keseceği ve harp dışı edeceği için askerî önemi büyüktür.

Bereket versin bu hastalık kısa sürer ve öldürmesi pek azdır. Bunun Aedes aegypti ve A. albipictus sivrisinekleri bulaştırır. Dang cenup Avrupada, Formozda, Avustralyada, bizde Gulf Coast Devletlerinde ve başka yerlerde büyük salgınlar yapmıştır. 1826 ya kadar sivrisinek nedir bilmiyen "Havayı", de de son yıl-

larda ağır bir dang salgını çıkmıştır.

Bataan'ın düşüşünde dangın da rolü vardır. Bundan mâda nerede dang salgını çıkacak olursa sarı hümma da eli kulağında oralarda bekleyebilir. Maalesef danga karşı yüzgüldürücü bir aşı bulunmuş değildir.

İnsanda filariyazise sebep olan bir kurdu sivrisineğin bulaştırdığı tesbit olunan 1879 tarihi entomologistler için önemlidir. Bu parazit vücuda daima zarar vermemekle beraber teşevvüş ve anomali yaptığı sık görülmektedir. Dünyanın bazı yerlerinde bir bacağı ötekinin bir kaç misli insanlar veya koskoca ayaklı kadınlara rastlanır. Elefantiyazis hastalığı budur.

Filariyazisi yaymakta en faal olan sivrisinek *Culex quinquefasciatus*'dür. Diğer önemli bulaştırıcılar *Culex pipiens*, *Aedes aegypti*, *A. scutellaris*, *Anopheles stephensi* ve daha 20 kadar sivrisinek çeşitidir. Bunlar Birleşik Devletlerin cenup batısındaki münferit yerlerde de kıl kadar ince kurdlar taşımakla beraber tropik ve subtropik bölgelerde bilhassa pek faaldirler.

Sivrisinek ve uyku hastalığı

İlim adamları köpeklerin kalplerine giren kurtlar gibi başka çeşit filariyozisleri yayan sivrisinekler de bulunmuşlardır. Bu hastalığın Çin ve Japonyada görülmesi mütad ise de Avrupada, Afrikada ve mahdut sahada olmakla beraber Birleşik Devletlerde de bulunmaktadır.

Son yirmi yılda uyku hastalığı veya "ensefalit", denen şaşırtıcı bir hastalık Birleşik Devletlerde salgın yapmıştır. Atlarda da buna benzer salgınlar patlak vermiştir.

Bu hususta çoktandır sivrisineklerden şüphe ediliyordu. 1933 de tuğgeneral R. A. Kesler atlarda çıkan hastalığı bulaştırmak için *Aedes aegypti*'yi kullandı. Bundan sonraki on yıl zarfında bir çok araştırmacılar, hiç olmazsa laboratuvar şartlarında, başka sivrisineklerin de bu hastalığı bulaştırabileceğini isbat ettiler. W. Mc. D. Hammond ve kendisiyle birlikte çalışan araştırmacılar Washington'da Yakina vadisinde tutulan *Culex tarsalis* cinsi yabancı bir sivrisinekte hastalığın virüsünü bulup meydana çıkardılar.

Bu sivrisineğe fazla miktarda o-

larak az rastlanmakla beraber Mississippi nehrinin garbindeki bütün gölcük ve birikintilerde hemen daima bir iki sürfesi bulunur.

Sivrisinekle savaşta yeni usul sis püskürtmenin sonuçları

Haşerelere karşı yeni bir silâh ince sisli haşere öldürücü maddedir. Bu usul Entomologi ve Ziraat Bürosu erkânından Lyle D. Goodhue ve W. N. Sullivan'ın fikirlerine göre yapılmıştır. Bu usulde haşere öldürücü madde pek uçucu bir muhallilde eritilerek mahlût, yüksek tazyik altında, bir kapda muhafaza edilir. Serbest kalmıca muhallil âdeti olarak uçuvermekte haşere öldürücü madde zerrecikleri de havada, aerosol (*) veya sis halinde, muallakta kalmaktadır.

Bu muallakta kalan zerrecikler insan ve hayvana zarar vermez, ateş alıp yanmaz, yalnız haşereleri öldürür. İçinde pyrethrum'un (1) zehirli unsurundan, hardal tohumundan küçük, tek bir zerre bulunan bir sis dalgası 1,000 kadem (2) mükâplık bir sahadaki bütün sivrisinekleri 5 dakikada öldürmektedir.

Florida'da Orlando'daki entomolojistlerimiz bu yeni haşere öldürücü maddenin kudretini, kapıları kapalı, laboratuvar dairesinde isbat etmişlerdir. Denemek üzere bir kaç oda aşırı bir yere koydukları sivrisinek kolonisinde, bir iki saat içinde, hayat namına bir şey kalmadığını görmek felâketine (!) uğradılar.

Sırf sıtmalık cephelede doğuşen askerlerimize mahsus olmak üzere bu aerosal kap veya "bomba"larından muazzam bir miktar hazırlanmıştır. Bu "bomba"lar Amerikalıların hayatını diğer her hangi bir harp icadından fazla kurtaracaklardır.

Sivrisinekler insandan ziyade domuzdan hoşlanırlar

1921 de Arkansas'daki Stuttgart'ta Barber'e yardımcı olduğumuz sırada Ted Hayne ile beraber, sivri-

(*) Kolloidal denen bazı kimyevi cisimlerin mayilerde tamamıyla erimeyen (Kâzip - mahlüller) yaptıkları malumdur. Bunların havadaki dağılımlarına da benzetme yoluyla aerosol denmektedir (Müte.)

(1) Pyrethrum pire otudur (Müte.)

(2) Bir kademe 30,5 santimetre ettiğine göre 305 metre mikâbı (Müte.)

sinek insan kanını mı hayvan kanını mı daha çok sever diye, küçük bölmelerden ibaret tuzaklar kurmuş-tuk. Bunlardan birine bir domuz yavrusu, ötekine bir dana koyduk. üçüncüye biz girdik, dördüncüyü de içine bir şey koymıyarak şahit olarak bıraktık.

Böyle bir "ilmî tecrübe" nin doğruluğunu halka anlatmakta zorluk çekmedik değil. Anofellerin domuzu bize tercih ettiklerini duyunca kahkahayla güldüler. Kendimizi müdafaa hususunda kuvvetli bir delil olarak şunu da bildireyim ki sivrisinekler danayla bizim de hatırımızı bol bol sormadılar değil.

Sırası gelmiş iken Ted'i de saygı ile anacağım. O bundan sekiz yıl sonra, Afrikada, üzerinde çalıştığı sarı hümmaya kurban gitti.

Bir başka sefer bir zenci ailesinin kulübesini muayene ediyorduk. Duvarlar, tavan kirişleri arasına, yüklere ve eşya altına istirahat çekilmiş olan sivrisinekleri kloroform tübleriyle sersem ederek topladık. Kulübede ilerledikçe yakaladığımız sivrisineklerin çeşitlerini erkek mi, dişi mi olduklarını da söylüyorduk.

Nadir bir şey bulduk mu daima bir hayret sayhası koparıyorduk. Derken Ted bir erkek *Anopheles crucians* bulupta odanın ortasında bağırırken sade Barber ile benim değil ihtiyar zenci kadının da ilgisi tepreşti. Elleri kalçasında şöyle bir dikildi "Yarabbi bu adamdaki de ne gözmüş ha!" dedi.

Bulduklarınız arasında 2,000 cinse yakın malûm sivrisinek vardı. Bunlardan 200 den fazlası da, insana sıtma bulaştırmak bakımından geçit komutanlığı eden, anofellere aittir. Bu cinsin de yalnız dört kadar çeşidi sıtma bulaştırmaktadır. Ötekilerin çoğu ancak nadir hallerde sıtma Plasmodiumunu (*) bulaştırırsa da pratik mücadele bakımından hepsini yok etmek lâzımdır.

Anofeller esas itibariyle tropik ve subtropiklere mahsus haşerelerdir. Yalnız *Anopheles maculipennis* mutedil iklimlerde de, her tarafta, bulunur. *A. punctipennis* Alaska gibi soğuk yerlerde de nadir değildir.

(*) Vücudumuzda alkan yuvarlacıklarını tahrip ederek sıtma hastalığı yapan mikrop ve daha doğrusu parazitin ilmi adı (Müte.)

Muhtelif anofel çeşitlerinin huy-ları da pek farklıdır. Bir yerde sıt-ma savaşı yapılacağı vakit bütün dikkat ve ehemmiyeti hastalığı bu-latıran cinsle çevrilmeli öteki cinsle-re aldırış etmemelidir. Buna cins ba-kımından sıhhileştirme denir.

Bütün sivrisineklerin, hiç ol-mazsa boyca bosca, ağa babası Pso-rophora ciliata'dır. Bu sivrisinek Birleşik Devletlerin doğusundan Meksika ve Kanadaya kadar uzanan geniş bir sahada ürer. Buna gulli-nipher de derler.

Ev sivrisineklerinin hemen he-men iki misli büyüklükte olan bu cins siyah hatlar ve beyaz kıllarla süslüdür. Bunlar mikroskop altında gerçekten güzel bir manzara verir-ler. Bu sivrisinek âdeti faydalıdır denebilir. Çünkü 2,5 santimetre ge-len kırmızı renkli sürfeleri öteki sivrisineklerle beslenir. Yalnız sok-masına uğrayanlar faydası hakkında benden ayrı fikirde olsalar yeridir.

Aedes taeniorhynchus cinsi siv-risinekler cenuptaki tuzlu bataklık-larda ürer. Aedes vexans, Birleşik Devletlerin şimal yarısında bilhassa çok bulunan, pek yayılmış bir cins-tir. Su basan ovalarda ilkbahar sonu ve yaz başlangıcında sürü sürü bu-lunur. Ben şimal medarından bir kaç mil aşağıda olgunlaşmış bir çok Ae-des nigripes sürfesi buldum ki bu-ralarda su hiç bir zaman donma de-recesinin pek üstünde bulunmaz.

Malayadaki Harpagomyia ge-nurostris'in yetişkenleri Cremato-gaster cinsinden karıncalar yakala-yıp ağızlarından yiyeceklerini kapa-rak beslenirler.

Sivrisineklerde yavrularla çiftleşmek

Yeni Zelandadaki Opifex fusos-larda yavrularla çiftleşmek adettir. Bunlarda yetişken erkek dişi yavru-yu kanatlanıp, kayalık tuzlu su ba-taklıklarından, uçmazdan evvel yaka-lar. Sudan çıkmasına yardım eder ve daha gömlek değiştirmeden çiftleşir.

Ben sivrisinek savaşını ilk önce 1915 de New-York Devletinde. Onta-rio gölünde Sadus körfezinde gör-düm. Mansonia perturbans cinsini orada tanıdım. Bunun sürfe ve yav-rularının itiyatları sivrisinek biyolo-jisinde apayrı bir varlıktır. Bunlar pek fena soktuklarından mücadele tedbirleri alınırken bunlara ehemmi-yet vermelidir.

Mütad olarak tatbik olunan sürfe öldürücü maddeler bu sivrisi-neklere karşı faydasızdır ve alelâde sürfe mücadelesinin tesir edeceği yoktu. O zamanlar New-York Devleti entomologisti ve benim şefim olan Dr. E. P. Feld bana yüzen su nebatlarını kesip bir teknede yıka-maklığını söyledi.

Sürfe ve yavruları bu nebatla-rın etli köklerine yapışmış buldum. Oksijeni bu köklerden alıyorlar ve büyüyüp uçacak hale gelinceye ka-dar hiç su yüzüne çıkmıyorlardı. Siv-risinekler kaktüs cinsi su nebatları-nın yapraklarına da yumurtlamakta ve bunlar üzerinde üreyebilmektedir.

Sivrisineğin sürati: 6 haftada 75 mil

Sivrisineklerin uçabilecekleri mesafe cinsle göre çok değişir. Ano-feller kısa mesafeye yâni jitle-nden bir iki mil öteye kadar uçarlar. Tuzlu bataklıklarda yetişenlerden bazıları çok uzağa giderler. Meselâ San Francisco körfezi civarında bu-lunan Aedes squamiger altı haftada 75 mil yol almıştır.

Arkadaşlarım C. M. Gjullin ve W. W. Yates ile beraber, bir vekitler, aşağı Coloumbia nehri vadisindeki Aedes vexans ve A. lateralis'lerin uçtukları mesafe ve yaşama müddet-leri hakkında malûmat toplamıştık. Bunun için Columbia nehrinin bir a-dasında, jilterinden uçmak üzere bulunan, yeni yetişmiş sivrisinekleri eozin ve metil mavisiyle boyadık.

24 saat sonra "kırmızı" ve "ma-

vi" sivrisinekleri karada, bir mil ö-tede, ele geçirdik. Buralara bazıları rüzgâra uyararak, bazıları rüzgâra karşı uçarak varmışlardı. Bir kaç gün sonra boyalı svrisinekleri dört mil ötede bulduk. Boyalı nümunele-rin en eskisi kırmızıya batırıldıktan 53 gün sonra yakalanan bir dişi idi.

Aedes vexans ve A. lateralis yumurtalarının su basmasını bekle-mek üzere toprak üzerinde beş yıl kalabildiklerini de gördük.

Birleşik Devletlerde ilk siv-risinek savaşı New-York'da J. B. Smith ve T. of. Headlee'nin başkan-lığı altında, büyük ölçüde, tatbik e-dilmiştir. Ertesi yıl sivrisinekleri im-ha etmek üzere hususî teçhizatlı bü-yük makinelerin birçok modelleri meydana çıktı.

Ben entomoloji neşriyatında adı ve bahsi sivrisinekten çok geçen bir haşere bilmiyorum, Mosquito Newes (*) adlı bir mevkute için bunlar hakkında bibliyografi hazırlamıya kalkıştım. Bütün dünyada onlardan bahsetmek üzere yılda 400 tane, büyüklü küçüklü makale, listeye gir-di. Birleşik Devletlerde New Jersey, Florida ve California gibi üç müref-feh devlette sivrisinek mücadelesi cemiyetleri vardır.

Sivrisinek geçit kuvvetleri niha-yet bütün cephelerde azimli bir mu-kavemetle karşılaşmıştır.

Taarı bizim için yarattı yıldızlı gök, Fısırtılı ağaçları, tepeleri, gölü, Vakıa sivrisinek de onun icadı. Fakat şu âlemde yanlışlık etmiyen varmı? (1)

Tercüme eden: Dr. Hamdi Dilevurgun

(*) Sivrisinek havadisleri (Müte.)

(1) Malûm olduğu üzere Anglo - Sak-son yazarları makalelerinde, yeri geldikçe, misra veya beyitlerden de faydalanırlar. Ancak bunların sahiplerini bildirmeleri ve ya daha evvelce söylenmiş olduğuna işaret etmeleri de âdettir. Burada böyle bir kayıt olmadığına göre kıtayı müellifin tertip et-tiği anlaşılmaktadır (Müte.)

Hemşire ve Doktor (*)

Yazan: Dr. DALLONİ

Doktorla hemşire işbirliği dün-yanın her yerinde bir takım mese-

(*) Information Bulletin for Red Cross Nurses, 1943. No. 2 den tercüme.

leler doğurmuştur. Bir kadın dok-torun bu husustaki düşüncelerini son zamanlarda, hemşirelere verdi-ği bir konferanstan çıkarak, aşağı-

ya almaktayız.

Hastalık ve ızdıraba karşı açtık-ları büyük taarruzda doktor da cer-rah da sabit ve aydın bir yardıma

muhtaçtırlar. Bu hizmet hemşirelerin değerli bir yardımcı olmaları sayesinde temin edilir. Doktorlar hemşire, bir teşekkül gibi, bir arada çalışırlar. Her birinin ödevi iyi ve belli olmalı, her nizamda noktası noktasına riayet edilmelidir.

Hemşire hasta ile doktor arasında bir irtibat ajanı vazifesi görür. Hemşire âdeta doktorun dimağı ve elinden ayrılmış bir parça demektir. Hemşire akıl ve ilmin, bildirilmesi gerekli, icaplarını birbirine bağlayan bir halkadır. Tek kelime ile hemşire tıbbi otoriteyi, hastanın dilekelerini, emellerini, hakikî durumunu ve itinalı bir müşahedeyi temsil eden varlık olmalıdır. Böylece, hemşire, tıbbî faaliyetin pek nazik, pek önemli ve ne kadar tekemmül etse caiz bir uzvudur. Doktor ona hastasını iyi etme imkânları verir o da doktora müessir bir faaliyet zemini hazırlar.

Doktorla hemşire arasındaki bütün ilgileri aydınlatan ve onların hakikî mahiyetlerini belirten şey bu karşılıklı ve uygun çalışmalarıdır. Hemşirenin kendi başarısını tehlikeye düşürmeksizin vaz geçemeyeceği bütün ödevlerine nizam veren âmil de yine bu faaliyettir.

İtaat bu ödevlerin başında gelir. Şifa verme plânının tatbikçisi halini almış olan hemşire hasta ile, tedaviyi idare eden, doktor arasında teması kesmeğe kalkışmamalıdır.

Yürekten kopma, akılcıca ve mutlak bir itaat gösterilmezse hemşire ile doktor arasında işbirliği olmaz. O zaman da hastaya bakmağa imkân kalmaz.

Ahlâka uymıyan emirler müstesna hiç bir şey sizleri itaattan alakoya maz. Tabii cinaî bir hareketi itaat de temize çıkaramaz.

Doktora itaat hemşirenin sanatını iyice kavraması ile kabildir. Tam bir itaat iyi bir terbiyeye, mesuliyet hissine, en küçük şeyleri bile karvamıya, yüksek bir vazife duygusuna delâlet eder. İnsan kalbinin en asil varlıklarından olan bu itaatın bilgili hareket ve duygulu kararlarınıza engel olmadığından haberiniz yok değil, bunu bilirsiniz ve bu itaat, bir din adamının lediği gibi, "bu muhtaşem itaat imkânı" sizi alçatmak şöyle dursun, bilâkis bir karakter mükemmelliğidir.

Doktorla hemşire arasındaki münasebetler itaatten sonra tam bir doğ-

ruluk da ister. Doktor hemşire ile konuşurken, karşısında, eveti evet, hayır hayır olan bir kadın bulunduğunu anlamalıdır. Hastaya ait hiç bir şeyin kendinden saklanmadığına inanmalıdır. Hasta ile hemşire arasında, bazı icaplardan kaçınmak üzere, suç ortaklığı bulunduğu doktorun aklına gelmemelidir.

İtimadın, bilhassa hastalık meselesinde, emire, tenbihe sığımayan mukaddes hakları vardır. Şunu da unutmıyalım ki hakikat bir tekse yalan iki yüzlüdür ve sade lâfın işin değil bizzat sükûtun arkasına bile saklanabilir. İşte bunun içindir ki doktorlar hemşirelerle temaslarda tam bir açık sözlülüğe çok değer verirler. Bir emir verdikleri zaman bunun yerine getirilmesinin elden geçemeyeceğini bildirecek derecede doğru sözlü hemşirelerle karşılaşılırsa minnettar olurlar. Bu arzuyu meslekdaşlarımızın ağzından kendi kulaklarıyla işittiğim çok olmuştur.

Hemşirenin doğruluğundan emin olmıyan doktor nihayet, onunla mümkün olduğu kadar, az iş görmeye bağlar. Diğer taraftan dürüst şahsiyetler birbirlerini, bir hakikat havası içinde, bulur, anlaşır ve tam bir huzurla işlerini görürler.

Nihayet doktorla münasebet pek büyük bir ağız kaviliği ister.

Doktor hemşireye bir hayli hususta çok açılır. Mesuliyet ve meslek sırrının bütün yükünü hemşire doktorla paylaşmaktadır. Eğer doktor onun ketumluğuna ve susacağına güvenemezse hakkettiği bir mesnetten mahrum kalmış olur. Öteki kaygılarına bir de hastanın ve kendinin samimiyetini tehlikeye düşmekten koruma külfeti katışır.

İtaat, doğruluk, ağız kaviliği! Bu üç fazilet bir araya gelmedi mi doktorla hemşire münasebetleri de sabit kalamaz. Bu üç fazilet o kadar önemlidir ki yoklukları tıpkı sterilizasyon yapmayı unutmak veya vazifesine bakmamak gibi **meslekî bir suçtur.**

Bununla beraber insan itaat eder, doğru söyler ve icabında susar da, âhenkli ve verimli çalışmayı sağlayacak olan mükemmel münasebet doktorla kendi arasında yine kurulmamış olabilir. Şimdi saydığım büyük faziletler, iş birliğinin meyvalarını vermesine gereken havayı yaratmak için lâzım ise de sade bunlar

yetmezler.

Bunun için hemşirenin dış ve iç durumları da hiç olmazsa meslekî kabiliyeti derecesinde olmalıdır. Bu husus pek önemlidir ve doktorla hemşire arasında soğukluk varsa sebebini bunda aramalıdır.

Bununla beraber bu iki taraflı işin doktor kafa, hemşire kalb gibi çalışılırsa ve hareketle niyet daima birbirine uygun düşerse başarılabileceğini anlamak lâzımdır. Halbuki pratikte her vakit böyle olmaz. Hemşire ile doktor arasında anlaşmazlık çıkabilir. Yolunda çalışmaların hepsinin kendi uğuruna gönülden bağlı olmasını isteyen ve insanlığın hayrını gözetten bir meslekte nasıl oluyor da bu haller çıkıyor?

Hemşirelere söz söylediğimden bilhassa onlara ait hususları göz önüne alacağım. Doktorun da kusur işleyeceğini bilmemezlikten gelmek istemem. Fakat siz onların kusurlarına doğrudan doğruya tesir edemeyeceğinizden hemşirelere ait olanların neden ileri geldiğini, bir arada, incelememiz çok daha önemlidir.

Kızılay hemşire mektebi 1943 mezunlarından bir grup

Hemşire kadındır. Aradaki anlaşmazlığın belli başlı bir sebebi budur. Hemşire kadındır, doktor erkektir. Yâni onlar, ruhi davranışları ayrı olan, birbirinin zıddı iki cinse mensupturlar.

Muhakemelerinde hisse kapılan kadın, akıl yolundan ziyade heyecana kolayca kaydığından, sırf bu bakımdan bile insan ve olaylara karşı tarafsız ve soğukkanlı davranmamak tehlikesine maruzdur. Kadının samimiyet ve istikameti kayıtsız şartsız değildir, hükümleri mutlak değildir, bazan dik kafalılık derecesine varır. Hastahane doktorları arasında değişiklik yapıldı mı bu haller de mey-

dana çıkmaktadır. Bir doktor veya operatörün hemşireleri değiştirilme- miş bir servise tayin olunması ken- di için hafif bir imtihan teşkil et- memektedir.

Bir memleket hastanesinde iki Kızılay hemşiresi

Kadının Allahın kendine verdiği ödevleri görmesi hususunda esaslı bir silâh olan hassaslık bozuk bir hal alabilir ve bir engel olabilir. Hırsla kapılmak muhakemesini bozabilir, aşırı hassaslık alınganlık ve tenkitçilik etmesine, kuşkulanaşına sebep olabilir.

Bizim karşımıza dikilen ilk güçlükler, ecdattan gelme hisse kapılışların hiç beklenmezken çeşitli şekillerde ortaya dökülmesine meydan veren, kadın kalbinin esaslı derinliklerinden gelmektedir. Fakat bunlar kadınla erkeğin bir arada iş gördükleri her alanda vardır.

Hemşirelikte bazı hususî şartların hüküm sürmesi esastır. **Hemşire de doktor da hasta için çalışırlar.**

Müşterek gayeleri ıztırap çekenleri iyi etmek veya bunların derdini azaltmaktadır. Doktor hastasıyla bir müddetçik meşgul olur, karar verir, yapacağını yapar ve gider. Çünkü yapacak başka ödevleri, başka bakımları vardır. Hemşire baktığı hasta ve ya hastalarla beraber kalır. Gününü ve bazan gecesini onları ferahlatmaya çalışmakta geçirir. Onlara karşı duyduğu merhamet kendine bir analık hissi verir. Kudretini, şefkatini, kadınlık duygusunu tüketircesine harcar. Fakat bu fedakârlığı sayesinde hastanın itimadını kazanır. O artık **hemşirenin hastası** olur ve hem-

şire hastayı, her kadın için o kadar tabii olan, analık duygusuyla kendine evlât edinir. İşte o zaman hastaya daha yaranmak doktordan çok onun için çalışmak hevesleri uyanır ve çok defa, kaide haline gelmiş, bir **meslek rekabeti** baş gösterir.

Tedaviyi ve tıbbî kararları daima tenkide hazır bulunan hemşireler vardır. Bunlardan bazıları doktorunkine uymıyan fikirler yürütmekten de çekinmezler. İşini doktorsuz da başaracağına inanan ve çok defa söylendiği gibi doktora "zaruri bir şer" göziyle bakan hemşireler de vardır.

İşte doktorla hemşire arasında iyi münasebet kurulmasının başlıca engelleri bunlardır. Ancak bunları yer vermemek veya, hattâ, bunlardan faydalanmak kabil değil midir? Şimdi bu cihetleri araştıracağız.

Hemşire kadındır diyorduk. Onu heyecan bakımından o derece hassas kılan bu hal doktorun kendinden beklediğini yapmasına pek elverişlidir. Kadın her şeye üstün bir ilham kaynağıdır. Yarınki dünyanın hayran olacağı düşünce ve hareketleri imkân haline getirecek ve geliştirecek olan odur. Her büyük adamın yanında kendi kendini unutan bir kadın bulunmuş ve erkeğin başarısı için gereken muhiti onun sessiz varlığı, ihtimamı ve sevgisi kurmuştur. Hemşire için de mesele budur. Ne kadar düşünürse kendisiyle çalışan doktor da o derece tesir uyandırır. Meslektaşlarımdan birisi bana, sıhhi bir müesseseden bahsederken, şöyle demişti:

"Aklıma başka yerde gelmiyecek fikirleri bu hastahane, bu mükemmel hemşireler arasında, çalışırken buluyorum.,, Bundan sonra hemşirelerdeki alıcı kabiliyetin ve yardımında gösterdikleri zeki dikkatin kendi için ne kadar önemli ve değerli olduğunu anlatmıştı. O daha bir hemşirenin hoş geldiniz diye gülümsemesinden işbirliği imkânlarını ve hemşirenin bütün iyi niyetiyle müzaheret edeceğini derhal anlamakta idi. Bu hal onda âdeta Sokratın zihnin açmasıyle (*) doğan ilgi değer fikirler gibi bir tesir yapardı.

Kadın ve binaenaleyh ilham kaynağı olan hemşire ancak bu emniyet

(*) Meşhur Filozof Sokrat insanlara bir takım fikir açıcı sualler sorarak hakikate varmalarını sağlardı. Müellif hemşirenin iyi niyet göstermesini bu usule benzetmektedir. (Müte.)

temelini, bu iç ferahlığını, bu sıcağın sempatiyi, yaratılışları kendilerini insani ödevlere götürenler için o derece lüzumlu olan bu varlıkları meydana getirebilmekle bütün mukadderatını idrak eder.

Mesleki nizamın güçlüklerine gelince hemşir etibba karşı büyük bir fikir ve hastalara borçlu olduğu vazifeler hakkında yüksek bir kanaat beslemek sayesinde bunların altında kalkabilir.

Hemşirenin varlığını süslemek için **şahsî vazifesi** bile yeteri kadar asil ve ilgi değer mahiyettedir. Ekseriya ileri sürmüş olduğum bir kanaati burada tekrarlamak isterim. Bu da hemşireyi, doktorun daha büyük ölçüde ve iyi olarak başardığı işleri dar bir alanda ve fena olarak yapan, ikinci sınıf bir çeşit doktor sanmaktır ki hatadır. Hemşire ile doktora ait işlerin birbirleriyle birleştiği ve benzerlik gösterdiği yerler vardır. Bir çok hususta hemşirenin daha yüksek bir hüner derecesine vardıgı olabilir. Bununla beraber onun vazifesinin esas noktası doktorun kendi başına yapabileceği şeyler değildir. Bu vazife, tekrar ediyorum, tıp mesleğinin hâkim olduğu bir merdivenin alt basamağı değildir. Bu ötekine muvazi olarak gelişen ve onun kadar yükselebilen bir vazifedir.

Kızılay hemşire mektebinde bu sene aalınmış bir resim

Hemşire doktorun emrini yerine getirmekle ancak kendinin başaraabileceği bir vazifeyi görmektedir. Doktor kendi ilminin karşısına çıkmıyan küçük ve ölçüye gelmez ha-

yat ürperişlerinin haber verilmesini ondan bekler. Bütün hastalar ve hat-tâ çocuklar için bile adima lâzım olan maddî huzur, samimi hakım, de-ğişmez manevî koruma ve bilgili şefkat gibi tedaviye katılınca baba biçilmez fayda veren yardımları on-dan bekler.

Halk sağlığı hemşireleri yetiştirilip meydana çıktıkları vakit tıp mesleğinde iki türlü tepki uyandırdılar: Bazı doktorlar onlara çok mü-zaheret etti, bazıları daha yekten muarız oldular.

Bununla beraber yavaş yavaş anlayış arttı ve bir işbirliği meydana getirdi ki bunun verimini yüksek doktorlar pek iyi takdir ettiler, böylece meşhur doktor Rist tüberküloz mücadelesinden bahsederken şunları yazmıştı: "Kanunlar, nizamnameler,

büro adamları, belediye âmirleri ve doktorların beceremedikleri bir işi başarmak için kadının kalp ve sağ duyusunu faaliyete getirmenin yete-ceğine, deli sanılan bazı gerçek akıl-lılardan başka, kim inanırdı! Tüber-küloz mücadelesi geçmişinde, bu has-talığın bulaşıcı olduğunun isabetin-den beri, halk sağlığı hemşirelerine başvurulmasından önemli bir tarih yoktur."

İşte doktorlarla olan münasebet-lerimizi tanzim edecek esaslı kaide-ler bence bu kadardır.

Fakat sırf nazari bakımdan an-laşılması o kadar kolay olan bu ma-lûmatı ameli hayata nasıl tatbik et-melidir? Güçlük de bundadır. Biz günlük faaliyet ve işimizin yükü al-tında iken eziyetçi, mütaassıp ve ne-zaketsiz bir doktorla karşılaşsak

en iyi niyetlerin bile bozulmaması zordur.

Ben ancak zihinlerin sebatlı ve dürüst bir hazırlanması sonucu bü-tün bu güçlüklerin yenileceğine ka-niim. Biz mağrurluğu teşkil eden ne varsa onları atmak, kendimizi bun-lardan kurtarmak lüzumunu anlama-lıyız. Şu halde "kalbini daima avu-cunun içine alması bilen" hemşi-reler bu menfur benlik davasını yok edebilirler. Bunun yerine insana do-ğuştan gelen güzel şefkat duyguları-nı koyanlar da hayatın kendileri için çok daha kolaylaştığını çabucak an-liyacak ve doktorla kendi arasındaki münasebetlerin bir anda basitleştiği-ni hayretle görecektir. Çünkü Evli-ya Tâmidci Yahyanın da dediği gibi "fena kalplileri hiddete düşüren hal-ler iyi kalplilerin huzurunu boza-maz."

Sıhhiye Uçakları

ve Can Kurtaran Uçakları [*]

Yaralıların harp cephesinden tahliyesi her vakit çetin bir mesele halini almıştır. Yollar ve demir yoi-lar gibi normal münakale vasıtaları sağlam kalsalar bile nisbi bir emni-yet ve rahatlık temin edeceklerinden ağır yaralı götürmeğe uygun de-ğildirler. Bu bakımdan yalnız husu-sî şekilde tanzim olunmuş uçaklar çabuk ve rahat bir seyahat sağlamak tadırlar.

Daha barış zamanında bile bazı memleketlerde hasta ve yaralıları hava yoluyla tahliye etmek üzere pek tam sıhhiye uçakçılığı teşkilâtı yapılmıştı. Bilâhassa Afrika'daki Fransız ve İtalyan müstemlekelerin-de bu böyle idi. Pekâlâ düşünülebi-leceği gibi bu çeşit taşıt harp zamanı pek büyük işler görebilir.

Polonya seferinin başlangıcında Almanlar sıhhiye uçaklarından fay-dalanmışlar ve bu sayede 2500 den fazla yaralıyı geriye götürmüşlerdi.

Fakat asıl batı harbinde, Norveçte, Balkanlarda ve Giritte yaralı bir çok paraşütçü ve dağ kıtaları eratı uçak-la tahliye edilmişlerdir. Doğu cep-hesinde ve Mısırdaki da böyle yapılmıştır.

Bugüne kadar, bütün cephelerde binlerce yaralıdan yüzlercesi uçakla hastanelere götürülmüş ve pilot ka-dınlar bu alanda da değerli hizmetler yapmışlardır. Meselâ bir çok sıhhiye uçağı bölüklerinden terekkep e-den Romanya sıhhiye uçak teşkilâtın-da hemşireler her gün, şafaaktan ge-ceye kadar, çok çok ve uzun uçuş-lar yapmaktadırlar.

Bu çeşit ödevin tehlikesinin de büyük olduğu meydandadır. Vazife-lerini yaparken ağır yaralıları toplama üzere derinden derine hatlarını içine dalan erkek ve kadın sıhhiye pilotları ekseri büyük pervasızlıklar göstermektedirler.

Böyle tahliyelerde kullanılan â-letler umumiyetle nakliye uçakları olup uçuş müvazeneleri sağlam ve

iniş hızları azdır. Almanlar bu hu-susta üç motörlü Junker'leri "Ju-52" kullanmaktadırlar. Hâlen bun-ların bir kaç bin tanesi hizmettedir. Bunlar sedyeye yatan on iki ve oturma-akta olan beş yaralı alabilmektedirler. Bu sıhhiye uçaklarında ilk yar-dım için gerekli bütün malzeme bulunduğu gibi bunların uçuş esnasın-da tatbiki de kolaydır. Uçakların sed-yeleri ordu sıhhiye otomobillerinde-kilerin aynı olduklarından yaralıları lüzumsuz ve zahmetli kaldırıp indir-melerden de kurtulmaktadırlar.

Yaralı tahliyesine göre tertip-lenmemiş nakliye uçaklarının da, cepheye erzak ve mühimmat taşı-maktan dönüşlerinde, bu işe tahsis edilebilecekleri de kayda değer. Bu hal Sicilya seferinde bilhassa görüldü. Bu ada ile Şimal Afrika muntazam bir hava servisi ile birbirine bağlanmışlardı. Orta - Doğu nakliye grupuna ait olan servis uçakları çok defa savaş hatlarının kilometrelerce içine girerek değerli harp malzeme-

(*) Gazette de Lausanne'dan.

si indiriyor ve bir çok yaralıyı da Afrikaya götürüyorlardı.

Münasip saha olmadığından büyük uçakların inemeyecekleri yerlerde Ryan "Dragofly", Taylorcraft

İngiltere kıyıları boyunca sıralanmış olan, hem denizde hem karada işliyen uçaklardan mürekkep, bölükler herhangi bir hale karşı hazır ol durumunda bekler, milliyet farkı

bi. Aynı zamanda yaralılara mahsus yataklar da bulunmaktadır.

Can kurtaran uçaklarının mürettebatına gelince bunlar ellerindeki vesaiti ve bilhassa "dinghie" denen, bir kaç kişilik, kauçuk sandalları kullanabilmek üzere sıkı bir talim görmektedirler. "Dinghie" ler kazazedelere atıldıkları vakit, su ile temas edince, kendiliklerinden şişmektedirler. "Dinghie" lerde içme suyu, yiyecek ve suyu kimyevi surette ısıtılan lâstik sıcak su torbaları bulunmaktadır.

RAF uçak ve kanolarından tekreküp eden bu cankurtaran teşkilâtı Manche'da ve Büyük Britanyanın doğu kıyılarında, açıklarda, demirlemiş yüzlerce hususi kayıklarla tamamlanmaktadır. İçinde insan bulunmayan bu kayıklar on metre kadar boyunda olup kazazedelerin oldukça rahat şekilde bir müddet barınıp yaşamalarına elverişlidir. Hatta gayet basit bir verici radyo cihazları da vardır. Bununla herhangi bir kimse vaziyetini kolayca bildirebilir.

Karada tayyare ile ilk yardım eşyası ve erzak gönderme

"Auster" Fieseler "Storch" gibi başka tip sıhhiye uçakları kullanılmaktadır. İki üç kişilik yerleri olup irtibat uçağı olarak da kullanılabilen bu uçaklar, sürat hadleri arasında büyük farklar (saatte azami 230 kilometre, asgari 50 kilometre) göstermeleri dolayısıyla, kalkış ve iniş pisti olarak yollardan bile faydalanmaktadır. Böylece sıhhi irtibat uçağı olarak ateş hattıyla, bir taraftan sahra hastaneleri, öte taraftan büyük uçağı meydanları arasında önemli yararlılıkları olmaktadır. Daha büyük uçaklara konacak yaralılar cepheden bunlarla tahliye edilmektedir.

Sıhhiye uçakçılığının alanında, pek çok yapılan, tabip ve ilaç nakli işini de belirtmek lâzımdır. Bütün cephelerde bundan gelen fayda sayılmıyacak kadar çoktur.

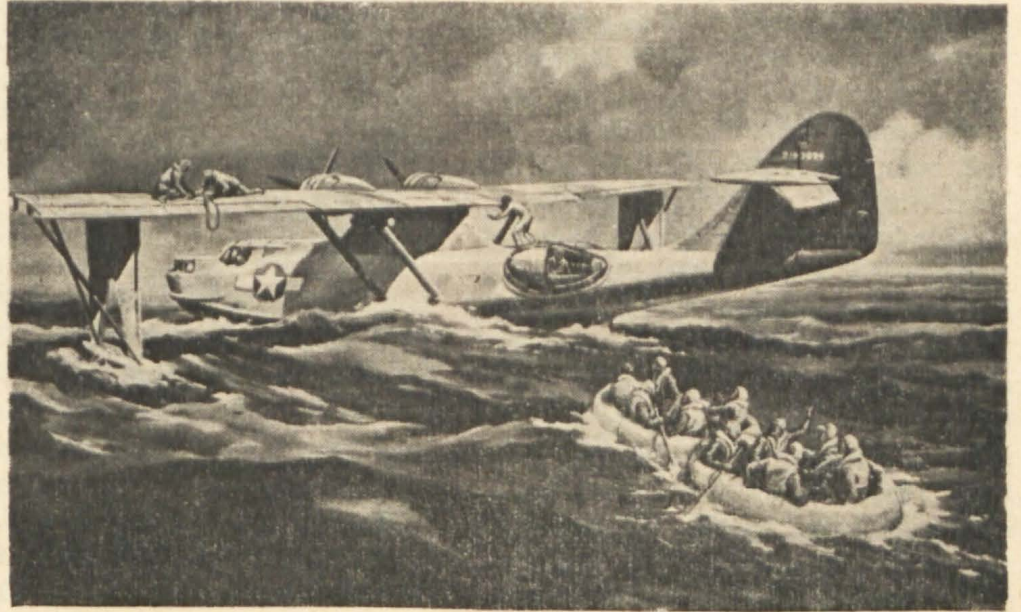
★ ★ ★

1942 başlangıcında RAF (*) mecburi iniş yapmak zorunda kalan uçakların mürettebatını kurtarmak üzere "Air Sea Rescue Service (1)" teşkilâtını şebeke halinde kurdu. Bu hizmeti eskiden RAF un bahriye şubesi görmekte idi.

(*) Royal Air Forces (Kırali Hava kuvveti) yani İngiliz hava kuvvetlerinin kısaltması (Müte.)

(1) "Denize Havadan İmdat Hizmeti,, (Müte.)

gözetmeden denize uçak düşecek mi veya denizde kazazede ve enkaz var mı? diye bakarlar.

Denizde tayyaresi düşen ve denizde kalan mürettebatı kurtarma.

O zaman "Air Sea Squadrons,, (*) derhal havalanır, bölük komutanının telsiz telgrafla direktifleri ve RAF un serî kanolarının işbirliği ile araştırmaya koyulur. Bu kanolarda bir çok can kurtaran malzeme vardır: kemer, sıhhi trus takımı, erzak ve mukavvi ilaçlar, su kapmaz ve yüzen erzak torbaları gi-

Bu "Air Sea Rescue Flook" (1) larbiri imdat istiyecek oldu mu RAF un can kurtarma teşkilleri derhal faaliyete geçmektedirler.

Bu mükemmel teşkilât bugüne kadar, denize düşen, bir çok uçağı ve kazazedenin kurtarılmasına yararmıştır.

Yazan: Robert DUMAS

(1) Mâna itibariyle "can kurtaran teknesi" diye tercüme olunabilir (Müte.)

(*) Havaî Deniz Bölükleri (Müte.)

Kızıl haçı üyelerini nasıl yetiştiriyor ?

Gençlik Kızıl Haçının terbiyevi değeri münakaşa götürmeyecek derecede büyüktür. Burada bununla değil Gençlik Kızıl Haçının üye ve yardımcılarını yetiştirme tarzına ait pratik misallerle meşgul olacağız.

Gençlik Kızıl Haçı denince göz önüne gelen şey işe koyulmuş ve hem hususi bilgi hem de teknik hüner istiyen, kızıl erkekli, gençlerden mürekkep bir tablodur. Bu bilgi ve bu meharetin kazanılmasını sağlayan pratik öğretim ve manevi ilham Gençlik Kızılhaçından gelmektedir.

Kızıl Haçın klâsik ilk imdat öğretimi pek umumî şekildedir. En küçük üyelere verilen basit sargı derslerinden başlar. Her çeşit âcil zuhura fiilen hazırlıklı daha büyük çocuk ve kızlardan terekküp eden Gençlik müfrezelerine de daha mühim dersler verilir. Bunlara ekseri yüzme ve can kurtarma dersleri de ilâve edilmektedir. Bu bilgilerini, bazan kendi hayatlarını tehlikeye atarak, başarı ile tatbik eden gençlerin haddi hesabı yoktur. Evde hasta bakımı, tagaddi ve çocuk bakımı gibi zamanımızın önemli meseleleri, birçok memleketlerde, Gençlik Kızıl Haçı dersleri programına girmiştir. Üyeler harp hemşireliğinde, hastanelerde, nekahatli yurtlarında ve yaz kamplarında çalışarak pratik tecrübe edinmektedirler. Sağlık propagandası, bittabi, her yerde, Gençlik Kızıl Haçı programlarına tamamlayıcı bilgi olarak girmiştir. Ve şayet Gençlik Kızıl Haçı umumî hıfzıssıhha bakımından bizzat talimat vermiyorsa sağlık propagandası mektep bilgisine konu ve ilgi hazırlar ve bunu nazardan ameliye çevirir.

Dikiş, örgü ve her çeşit el işleri mektep programlarına sık sık girmekle beraber Gençlik Kızıl Haçı bu hususlarda meharet arttırmaya çalışır. Çünkü satılacak veya hediye edilecek şeyler yapmaları dolayısıyla Gençler ellerinden çıkan işin, cidden kullanışlı veya sanatlı olması için, yüksek bir standardda bulunması gerektiğini bilmektedirler. Gençlik Kızıl Haçı bahve bakımı, arıcılık, tavuk yetiştirme ilâh... gibi hususlarda da rehberlik etmekte veyahut üyelerin

elde mevcut vesaitten gerekli bilgi sahibi olma teşvik etmektedir.

Gençlik Kızıl Haçı mecmualarına yazı almak, okullar arası mektuplaşmalar, afiş resimleri yapmak törenlerde ödev vermek suretile edebi ve artistik istidatların kendini göstermesine imkânlar verilir. Gençlik Kızıl Haçı teşebbüslerine para bulmak çarelerinin araştırılması muhayyileyi faaliyete getirir. Mecmualar bilgi genişletmeye de yaramaktadır. Çünkü umurun ilgisini uyandıracak konular hakkında malûmat vermele-ri az değildir. İnsan gücünün bir çok alanlardaki son gelişmelerinden, başka memleketlerin hayat ve kültüründen de haber verirler. Vâkıa milletler arası o'kul mektuplaşmaları, en dar mânâsıyla, doğrudan doğruya terbiyevi mahiyette sayılamazsa da, bilgi arttırmak ve zihin açmaktan yana verdiği imkânları belirtmeye de lüzum yok gibidir.

Gençlik Kızıl Haçı üyeleri grup kurmağa başlar başlamaz kendi işlerini kendileri görmeğe, birbirleriyle ve diğer grup veya teşekküllerle iş birliği etmeye koyulmaktadırlar. Bundan ötürü idare, teşkilât ve icrai hususlarda değerli mümâreseler elde etmektedirler.

Gençlik Kızıl Haçının, belki en geniş, faaliyet alanı sosyal hizmettir. Üyelerin bu konuyu gereği gibi kavramalarına çok çalışılmaktadır.

Nihayet Gençlik Kızıl Haçının, terbiyevi alanda, küçümsenmeyecek bir hizmeti de üyelerine Kızıl Haçı menşei, tarihi ve modern dünyada gittikçe artan faaliyeti ile tanıtmasıdır.

Yukarda ana hatlarıyla çizilen hususları canlandırmak üzere bir kaç misal verelim:

Yunanistanda sıtma, Macaristanda verem ve Hindistanda körlükle daimi mücadele edilmektedir. Gençlik Kızıl Haçı okul ve öğretmenlere bu hususta gereken ders ve propaganda vasıtalarını göndermektedir.

Belçika Gençlik Kızıl Haçı son zamanlarda bir "Sosyal Hizmete Başlangıç" kursu açmıştır. Kurs on iki derslik olup muhtelif müesseseleri

dolaşarak tamamlanmaktadır. Bundan maksat kursa devam eden gençlerin memleketin sosyal teçhizatını yakından görmeleridir. Böylece ailelerine, komşularına, arkadaşlarına ve ilerde de meslektaşlarına, halka açık sağlık ve yardım bakım müesseselerinden bilgi verecekler ve bunlara ait meselelere sempati duyacaklardır. İlk kurs tam başarı vermiş ve memleketin başka taraflarında bunlardan açmak üzere hazırlığa başlanmıştır.

Birleşik Devletlerde Gençlik Kızıl Haçının eski üyeleri bölgelerinde bulunan sosyal ve yardım bakım müesseselerine göz kulak olmağa, icabında bunlara yardımda bulunmağa teşvik edilmektedirler.

Kanadada (Kebek vilâyeti) lise talebesi arasındaki gönüllü yardımcılarından kurulan muntazam bir servis bütün tatil faaliyette bulunmakta, bütün yardım bakım teşkilâtı kendilerini vazifeye çağırabilmektedir.

Hattâ 1927 den beri Amerika Gençlik Kızıl Haçı üyeleri Kızıl Haçın senelik toplantısına iştirak etmekte ve kendi toplantılarında da her yıl daha kesin bir rol oynamaktadırlar.

Kanadada Kebek vilâyeti yıllık Gençlik Kızıl Haçı konferansı (1942 de) tamamıyla lise talebesi üyeler tarafından tertip ve idare edilmiştir. Bu konferansın ilk neticelerinden biri bir lise gazetesi çıkarma kararı olmuştur. Bunun üzerine Montreal adası mektepleri talebesinden bir yazı heyeti seçilmiş ve ilgi değer makaleler göndermek üzere bütün vilâyette hususî komiteler teşkil edilmiştir. Yazı heyeti gönderilen yazılar arasında seçi yapmakta, makaleler yazmakta, toplantılara iştirak ederek istinsahlar yapmakta, haberler göndermektedir. Kanadanın öteki vilâyetlerinde de buna benzer toplantılar tertip edilmektedir.

Grup komitesi Gençlik Kızıl Haçı teşkilâtının en mübrem bir parçasıdır. Bazı memleketlerde pek gelişmiştir. Bazan büyük bir okulun her sınıfının bir komitesi bulunmakta ve bunlardan seçilen murahhaslar bütün okula şâmil bir komite teşkil

etmektedir. İngilteredeki büyük bir muhtelit mektepte kızların ve erkeklerin ayrı birer komiteleri bulunduğ gibi bir de, her ay toplantı yapan muhtelif komite vardır. Buna erkeklerle kızlar sıra ile başkanlık ederler. Birleşik Devletlerde şehir ve köyler için meclisler de kurulmuştur. Gençlik Kızıl Haçı üyeleri Devlet Kızıl Haçının yıllık toplantısına da iştirak etmektedirler. Artık milli Kızıl Haç toplantılarından arsiulusal toplantılara bir adım kalmıştır ve bu adım da şimdiye kadar iki sefer, biri 1935 te Riga'da, diğeri 1939 de Stokholm'de, atılmıştır

Macar Gençlik Kızıl Haçının Budapeşte'de açtığı senelik fuar, gençlerin sanat ve mehareetine misal teşkil etmektedir. Çok ziyaretçi çekmekte ve Gençlik Kızıl Haçına mühim para temin etmektedir. Avustralyada New South Wales'deki senelik Gençlik Kızıl Haçı sergisi de gençlerin dikiş, örgü, yemek pişirme, bahçe tanzimi, marangozluk, el işleri ve lâh... daki kabiliyetlerini göstermekte ve bunların her biri umumun menfaati için yapılmaktadır.

Gençlik Kızıl Haçı üyeleri her yerde harp kurbanlarına yardım hususunda faal ve değerli hizmetler etmektedirler. Millî Kızıl Haç şubeleri de onlara, arzularını müessir faaliyet halinde gerçekleştirmelerine yaratıcılık, teknik bilgi edinmek imkânları bulmaktadır.

★ ★ ★

Bu işte öğretmen ve başta gelenler de unutulmamaktadır. Bu çeşitli bilgileri baktıkları gruplara ve recek olanlar onlardır. Onların önderlik etmekte oldukları gençlere gerekli teknik bilgileri başarıyla vermelerine delâlet etmek üzere Genç

lik Şubeleri gayretten geri durmamaktadır. Tatillerde yapılan toplantı ve kurslar "öğretmene öğretim" bakımından en genelleşmiş usullerdir. Onlara bilhassa, faydalı olarak neşriyat yapılmaktadır. Mahalli ve millî komitelerde kendilerine itibar gösterilmektedir. Gruplara öğreticilik edebilmeleri için Kızıl Haç faaliyetinde münarese edinmeleri teşvik olunmaktadır.

Belçika Kızıl Haçı sosyal hizmet yardımcıları, beden terbiyesi öğretmenleri, umumiyetle mektep öğretmenleri, gençlik teşkilâtı direktörleri ve vazifesi gençliğe rehberlik olan herkes tarafından halk raks ve oyunlarına ait dersler verilmektedir. Tatil kamplarını bir ihtisas haline getirmiş olan Bulgar Gençlik Kızıl Haçı, teşkilâtının, hem grup şeflerine hem de gençlere kamp kurma dersleri vermektedir. Yugoslavyada Gençlik Kızıl Haçı kurulduğu sıralarda mekteplerde el işi pek az dercede idi. Gençlik Kızıl Haçı öğretmenler için muntazam el işleri kursları açtı. Bu suretle onlar okul tezgâhları açarak memleketin yetiştiriciliğine değerli yardımda bulundular.

Hayli yıldanberi Amerikada Gençlik Kızıl Haçı Üniversitelerde tatil okulları ve bütün memlekette öğretmen öğretim kolejleri açmaktadır. Bunlara bir çok işçiler ve müstakbel öğretmenler devam ederler.

Macaristanda Gençlik Kızıl Haçı merkezinde öğretmenler her ay muntazaman toplanarak mesele ve tecrübeleri üzerinde gerek birbirleriyle gerek Gençlik Kızıl Haçı erkânıyla fikir teatî etmektedirler. Terbiye, çocuk bakımı ve sosyal hizmet alanlarında yüksek bilgi sahibi şahsiyetlerin bu toplantıları idare ettiği sık sık görülmektedir.

İsveçte 1943 yazında Gençlik Kızıl Haçı grup şefleri için bir tekâmül kursu açılmıştır. Programda şu dersler vardır: Kızıl Haç ve Gençlik Kızıl Haçı teşkilâtı; İsveç gençliğinin talimi, askeri terbiye merkezleri, bunların gayeleri, teşkilât ve teçhizatı; genç ve çocuk psikolojisi. Bunlar o kadar ilgi uyandırmıştır ki celseler dört saat sürüyordu. Doğrudan doğruya Gençlik Kızıl Haçı faaliyetleriyle ilgili meselelere de büyük yer verilmişti: bir Gençlik Kızıl Haç grubunun idare tekniği; bir fuar ve serginin nasıl kurulacağı; bisiklet kullanılması ve bakımı ile bir tâmir demonstrasyonu; kayak vesaiti, bunların kullanılması ve muhafazası; Gençlik Kızıl Haçı faaliyetinde oyunların önemi, bir haberci servisinin çalışması gibi. Pratik idmanlar, arazi üzerinde perger ve harita ile çalışmak; bisikletle keşfe çıkıp rapor vermek; grup halinde şarkı söylemekten tereküp ediyordu.

Belçika Gençlik Kızıl Haçı grup şefleri için bir tekâmül merkezi açmış olup ilk toplantı 1941 yazında yapılmıştır. Etüd edilen konular sağlık, ilk imdat, sosyal hizmet, açık hava hayatı, hakkındadır. Gençler tarafından yapılan demonstrasyon ve törenler programı tamamlanmakta idi.

★ ★ ★

Bu kısa yazıdan anlaşılacağı üzere gençler umumun menfaati namına canla başla çalıştıkları sırada teşkilât da onlara, tam bir âmir kabiliyeti vermeğe; beden, zihin ve kalplerini müsaitleştirmeye, şahsiyetlerini dünyaya faydalı olacak gibi geliştirmeye gayret etmektedir.

(League of Red Cross Societies Bulletin; No. 10—12, 1943 den tercüme.)

KIZILHAÇ CEMİYETLERİ LİGİ

Haber Verme Servisi

İsveçre Kızıl Haçının orijinal bir düşüncesi: Çocuklara yardım. — Harp kurbanı çocuklara yardım için mümkün olduğu kadar para tedarikine bakan İsveçre Kızıl Haçı 4 ve 5

Mart 1944 de bir kurdeleye bağlı kumparu şeklinde küçük kaplar yaptırmış ve bunları içine para koyup İsveçre Kızıl Haçı çocuk yardımı şubesine, verilmek üzere satılığa çıkar-

mıştır. Bir kaç saatte satılıp biten bu kumbaraların temin edeceği para bu müessesenin muhtelif memleketlerde yardım ettiği sayısız dercede çok çocuğa muavenet etmiye

ve bilhassa süt göndermiye tahsis olunacaktır. İçine süt konacak olan bu kapların bu şekilde halka arz edilmesi hem orijinal hem de senbolikdir. Neticeyi ayrıca bildireceğiz.

..

Gözaltı edilenler kamplarında Fransız Kızıl Haçının faaliyeti: — 1943 yılı esnasında Fransız Kızıl Haçı siyasi mahpus ve gözaltı edilenlerin gıda, elbise, sıhhi ve fikri ihtiyaçlarını dindirmeye yardım etmiştir.

Bu hususta kamp ve hapisanelere, masrafı kendine ait olmak üzere 800 ton kadar yiyecek dağıtmıştır. Bunlar gerek ferdi koli ve gerek kollektif erzak şeklinde idiler. Yiyecek dağıtmanın aylık miktarı sonkânun 1943 de 14 ton iken aynı yılın ilkkânununda 126 tona çıkmıştır. 1944 sonkânununda ise bu miktar 185 tonu bulmuştur.

Fransız Kızıl Haçı, gözaltı edilmek üzere Almanyaya gönderilen sivilere bilhassa verilmek üzere, tam takım halinde elbiseler, yorgan ve palto, altı ağaç kundura, üstü bez kundura, diş fırçası, karavana, kaşık, tencere, fincan ilâh.. da dağıtmıştır.

Sıhhi yardım bakımından Fransız Kızıl Haçı ilâç ve antiparaziter maddeler vererek hapishanelerin sıhhi şartlarını ıslaha çalışmıştır. Paris bölgesinde iki Kızıl Haç ekibi bit temizliği yapmaktadır. Bunların elinde duş vesaiti ve elbiseler için de bir etüv bulunmaktadır. Ekiplerden her biri günde 400 kişiyi temizleyebilmektedir.

Fikri yardıma gelince bu, kitap (1943 de 18.000 tane) ve oyun vesaiti göndermek şeklinde olmuştur.

Fransız Kızıl Haçının gözaltı edilenler hakkındaki faaliyeti Almanya'da bulunup mektuplaşıp koli almalarına müsaade edilenlere de şâmilidir. Bunlara aileleri tarafından ayda iki bin kadar koli gönderilmektedir.

..

Büyük Britanya Kızılhaç hasılatı. — Kuruluşundan geçen 31 ilkkânuna kadar İngiltere Kızılhaçı veya "Red Cross and St. John Fund" muhtelif kaynaklardan (bağış, iane ilh..) 29.778.000 İngiliz liralık hasılatı temin etmiştir. Buna karşı, aynı müddet zarfında, muhtelif Kızılhaç işlerine bu meblâğdan 25.842.000 lirasını yatırmış bulunmaktadır.

..

Alman Kızılhaçının Faaliyeti. — Alman Kızılhaçı Macar Kızılhaçı ile Türk Kızılayına, kendi muhtelif faaliyetini tevsik mahiyetinde, bir miktar film gösterilmiştir. Bunlar bir Kızılhaç hemşiresinin yetiştirilmesi ve çalışması; Alman Kızılhaçı yardımcılarının harp esnasında yetiştirilmeleri ve çalışmaları, Yardım postaları, yolda yardım, dağdave nehir ve deniz kıyılarında yardım konularına aittir. Filmlerden bazıları seslidir.

..

1 haziran 1943 den aynı yılın 30 sonesininine kadar Alman Kızılhaçı Almanyaya 227 sefer fransız işçisi nakline ve Fransaya dönen 73 katile hasta çocuğa yardımda bulunulmuştur.

Bundan mâda 128.703 ameleye yolluk olarak 160.513 yemek tayini verilmiştir.

Aynı müddet esnasında Alman Kızılhaçının tıbbi merkezinde 5.585 işçi kadını muayene edilmiştir.

..

Rusyaya irsalât. — Geçen ilkkânunda İngiliz Kızılhaçı Soviyet Rusya Kızılhaç ve Kızılay birliklerine otuzuncu irsalatını yapmıştır. Bunda ceman 792 ton ağırlığında ve takriben 293.000 İngiliz lirası kıymetinde 9.500 koli bulunmakta idi. 1943 ün son dört ayında, ilgili servisler tarafından, bunun gibi beş gönderme yapılmıştır. Hepsi birden ceman 4.496 ton gelmek ve 2.419.576 İngiliz lirası değerinde olmak üzere 53.071 paket ihtiva etmektedir.

..

Çin kızılhaçı Haberleri. — Geçen ilkteşrinde Çin Kızılhaçı, yıllık kızılhaç haftasını üçüncü defa olarak organize etmiştir.

Çin Kızılhaçının 10 tıbbi gruba tabi 100 tane sıhhi teşkili vardır. Bunlar kor ve tümen karargâhlarıyla üs hastanelerine merbutlardır.

Gruplar sade tıbbi tedavi ve salgınlardan korunmakla iktifa etmemektedirler. Aynı zamanda halk sağlığı ve sıhhi personel yetiştirmek işleriyle de meşgul olmaktadır.

Çin kızılhaçı bundan mâda Çunking Kızılhaç hastanesi ve bir çok klinikleri de doğrudan doğruya idare etmektedir. Çunking hastanesi 15 temmuz 1943 de açılmıştır. İyice tec-

hiz edilmiş 17 servisi vardır. Hastalara meccanen bakılmaktadır.

..

Kanada Kızılhaçının yeni bir Bağışı. — Kanada gençlik Kızılhaçı Ligi Sekreterliğine Yunan çocuklarına ve Filistine sığınan Polonyalı çocuklara yardım için, 20.000 dolarlık bir bağış yapmıştır.

..

Danimarkada Ömür Müddetinin Takdiri ve Yardım. — Danimarkada ilk sigorta ve yahut, daha doğrusu, Yardım şirketleri tontine'i (*) (1653) ve dullara yardım sandığı (1907) şekillerinden geçerek 1842 de hakiki hayat sigortası müesseseleri haline gelmişlerdir.

Sigorta şirketleri mukavele yaparken muhtelif hastalıklar hakkında tesis edilmiş ölüm cetvellerine bakarak ne dereceye kadar ziyana uğrayacaklarını hesap etmekte ve şartlarını ona göre tesbit etmektedirler. Güçlük göstermeyen hallerde meseleyi kendi başlarına halletmektedirler. Fakat ziyan ihtimali bahis mevzuu olursa mesele hususî bir komiteye havale edilmektedir. Bu komite matematiğe göre hayat tahmini mütehasıslarıyla muhtelif hususî şirketlerde çalışan fakat hepsi, "Dana" adlı, müşterek bir şirkete bağlı bulunan tabiblerden teşekkül etmektedir.

..

Yeni Zelanda Gençlik Kızıl Haçı. — Halen Yeni Zelanda Gençlik Kızıl Haçı üyeleri 25.000 den fazladır. Bu Şubenin bundan böyle, 18 üyeli ve Yeni Zelanda Kızıl Haç merkezlerinin her biri için birer delegeden mürekkep bir umumî komitesi bulunmaktadır. Bu komite ilk toplantısını geçen haziranın 16 sında yapmıştır.

..

Panama Gençlik Kızıl Haçından haberler. — Panamada 2.500 gençlik Kızıl Haçı üyesi vardır. Panama şehrinde on mektepte ve vilâyetlerdeki birçok mekteplerde Gençlik Kızıl Haçı grupları bulunmaktadır. Her mektepte bir ilk yardım postası ile bir ilk yardım trusu vardır ve bunun

(*) Ortaklara kaydı hayat şartıyla para vererek mütebaki iradın bir müddet sonra sağ kalanlar arasında taksimi şartıyla kurulmuş şirket (Müte.)

muhafazasından grup mesuldür. Talebelere muntazaman ilk yardım dersleri verildiği gibi öğretmenler için de hususî kurslar vardır. Kursu tamamlayan öğretmenlere Maarif nezareti tarafından bir senelik maaşları nisbetinde kredi açılmaktadır.

Hepsi lise talebelerinden mürek-

kep olmak üzere 550 kız ve 100 erkekten bir Gençlik Kızılhaçı müfrezesi teşkil edilmiş olup buna "Batallon Sanitario" adı verilmektedir. Bunların herbiri ilk yardım tasdiknamesi almış olmak mecburiyetindedir. Kızlar Santo Tomas hastanesinde basit bir

yardımcı kursu görmüşlerdir. Erkekler itfaiye teşkilinde yangın yardımını hususunda idman etmişlerdir. Bu gençler haki renk üniforma giymekte ve beyaz bir boyun bağı takmaktadırlar. Boyun bağı üçgen şeklindedir ve ilk yardım işlerinde kullanılabilir.

KIZILAY HABERLERİ

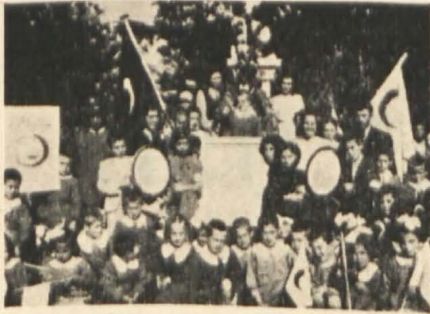
1944 Birinci üç aylık devresi KIZILAY YARDIMLARI

Kânunusani, Şubat ve Mart 1944 aylarında Kızılay Umumî Merkezince yapılan muhtelif yardımlar:

1 — Zelzele yardımları

Ankara, Bolu, Çankırı ve Zonguldak vilâyetlerinde 1 şubat tarihinde büyük ölçüde hasara, binlerce

Tire Kızılay Merkezi 1943 Kızılay Haftası faaliyetlerinden

vatandaşın kaybına sebebiyet veren bir zelzele olmuştur.

Felâketin kıym şiddetli devresine tesadüf etmesi neticesi bir çok yolların kardan, fırtınadan geçit vermemesine rağmen binbir müşkülâtla zelzele mmtakalarına ilk ve âcil yardım maddeleri ve çadır gönderilmiş, bir taraftan da sıhhat ekipleri teşkil edilerek

felâketzedelerin sıhhi durumlarıyla ilgilenilmiştir.

Zelzelenin vukuundan itibaren ilk yardım işlerine başlayan mahallî Kızılay Teşkilâtımız felâketzedelere sıcak yemek tevzii, ölüleri defin, yaralıların tedavisi için derhal hastanelere sevkı gibi âcil işleri, mahallî hükûmetin yüksek müzaheretleriyle ve halkımızın büyük gayretleriyle mümkün mertebe başarmış ve bir taraftan Umumî merkezimizden yollanmış olan ve kıymeti (268.193) liraya baliğ olan, erzak, giyim eşyası, ilâç,

Tire Kızılay Merkezi 1943 Kızılay Haftası faaliyetlerinden

pansuman malzemesi, tetanos serumu, çivi, destere, keser gibi inşaat

Sivas Kızılay Merkezi 1943 Kızılay Haftası faaliyeti.

malzemesini icap eden yerlere göndermiştir. Zelzele mntakasına dahil vilâyet ve kaymakamlıkları emrine de ayrıca yekûnu (96378) liraya baliğ olan para irsal olunmuştur. (*)

Felâket mahallinde halktan toplanakdi ve aynı teberrular da mahalline tahsis edilmiştir.

Yalnız Kızılay Cemiyeti Umumî Merkezince yapılan nakdi ve aynı yardımlar yekûnu (468211) liraya baliğ olmuştur ki bunda mahallin-

(*) Zelzele işleri için umumî merkezimizce de (102.620) liralık muhtelif ve müteferrik sarfiyat yapılmıştır.

Sivas Kızılay Merkezi 1943 Kızılay Haftası faaliyeti

Boluda 1943 Kızılay Haftasında bir vecize.

de toplanılan teberrular dahil değildir.

Bu maksatla meşrut olarak, yurdumuzun her tarafında toplanılan ianeler, kıymetli halkımızın yüksek alâka ve büyük tesanüt duygularına bâriz bir delil olacak dereceyi bulmuştur.

2 — Üç aylık devre içinde umumî Merkezlerimizce Ankarada fakır ve muhtaç halka ve yoksul çocuklara (1.112) lira kıymetinde giyim eşyası yardımı yapılmıştır.

Yurdun muhtelif mahallerinde vukua gelen su baskını, yangın, fırtına ve sair âfetlerde zarar gören muhtaç halka yardım için mahallerine (6.205) liralık para yardımı yapılmıştır.

Hayırsever Bir yurttaş

Aydın Vilâyetinin Germencik nahiyesinin ÜZÜMLÜ köyünden 70 yaşlarında Hasan Gündoğdu.

Bu Yurtdaşımız tasarrufu altında bulunan 26 dönüm tarla, bir mağaza, bir oda ve kâfi mıkdar avlusu ile beraber bir ev ve 5 dönüm incir bahçesinden ibaret 4 - 5000 lira kıymetindeki gayri menkullerini vefatından sonra Cemiyetimize bağışlamıştır.

Bu hayırsever yurtdaşımızın Cemiyetimize karşı göstermiş olduğu değerli yardımlarından dolayı teşekkürlerimizi sunmayı borç biliriz.

1943 Kızılay Haftası Çalışmaları

Merkez ve Şubenin ismi	1943 yılı Kızılay haftasından evvel- ki âza sayısı	1943 yılı Kızılay haftasında kayıt edilen âza sayısı	1943 yılı Kızılay hafta- sında toplanan âza aidatı		Bu haftada aidattan maa- da toplanan iane	
			Lira	K.	Lira	K.
Bolu	200	300	582	—	524	97
Isparta	562	7991	2272	56	—	—
Milâs	336	450	539	05	—	—
Polatlı	1000	500	100	—	—	—
Sivas	1334	300	100	—	—	—
Antakya	270	650	573	25	—	—
Gemlik	72	183	280	—	141	—
Lâpseki	60	25	60	—	65	60
Malatya	327	103	103	—	—	—
Tire	3172	200	569	50	55	—
Ayvalık	99	41	41	—	—	—
Trabzon	1268	444	1377	50	45	—
Keşan	83	414	269	35	—	—
Denizli	84	163	183	50	328	35
Burdur	350	50	—	—	—	—
Gerze	144	14	21	50	—	—
Kandıra	150	—	—	—	32	75
Balâ	199	—	—	—	243	50
Simav	510	486	324	90	90	45
Bergama	1319	257	251	25	314	78
Ayvacık	523	—	122	90	2049	—
Şarköy	29	21	27	—	1313	75
Bozkır	42	270	270	—	—	—
Kaş	130	—	—	—	36	10
Çoruh	86	45	121	—	—	—
Bingöl	60	21	20	50	—	—
Mudanya	151	33	164	50	36	10
Fatih	1261	112	1500	—	2412	20
Erzincan	122	200	150	—	500	—
Nallıhan	81	45	460	—	—	—

KIZILAY

KARAGÜN DOSTUDUR.

HER FELÂKETE O YETİŞİR.

ÜYE OLMAYI, YARDIMI

UNUTMA.

Afyonkarahisar

TABIÎ SODASI

TABIÎ GAZİLE KUVVETLENDİRİLMİŞTİR

Tel:
20062

UMUMÎ SATIŞ YERİ:
KIZILAY SATIŞ DEPOSU

Karahisar Maden Suyu Deposunda:

1 dolu şişe:

	Su		Şişe		Yekûn
1 lik	25	+	25	=	50,
1/2 "	15	+	20	=	35,
1/3 "	12	+	20	+	32,
1/3 Soda	12	+	20	+	32 kuruşa

satılmaktadır.

Toptan sipariş
için adres :

İstanbul Kızılay deposu Yeni Postane karşısı
No. 20 Telefon : **20062**

Ankara : Yenışehir — Telefon : **5153**

ANADOLU

SİGORTA ŞİRKETİ

Türkiye Cumhuriyeti Ziraat ve Türkiye İş Bankalarının Kurumudur

Sermaye ve ihtiyatları: 5.832.000 Liradır

Tesis tarihi olan **1925** senesinden beri yaptığı sigortalar

Karada :

Yangın - kiracı, şagil, malsahibi ve komşu mes'uliyeti - kira zararları - yıldırım - zelzele - infilâk - havagazı ıstıiali - makina kazası ve motör ıstıiali - kara nakliyatı - karâ hârp sigortaları.

Denizde :

Bütün deniz tehlikelerine karşı deniz nakliyatı - gemi ve motör tekneleri - mayın - torpil - alelûmum deniz harp sigortaları.

Havada :

Tayyare sigortaları - tayyare seferlerinde pilot ve yolcuların sigortaları.

Kazada :

İnsanın maruz kalabileceği her türlü kaza - iş kazaları - otomobil - otomobil kazaları - malî mes'uliyet - makina kırılması sigortaları.

Hayatta :

Temettülü veya temettüsüz olarak ölüm tehlikesiyle beraber: Tasarruf için: "Muhtelit" ve "Tam muhtelit" - aile istikbali ni temin için: "İrathî aile" - kızlar için: "Cihaz" - çocuklar için: "Tahsil ve terbiye" - ihtiyarlık için: "İrat" - Hastalık veya kaza netcesinde malûl kalmaya karşı: "Malûliyet" sigortaları.

İş sahasında :

Atölyeler, fabrikalar, maden ocakları gibi iş yerlerinde ve ticarethane, bankalarda ve meslekî teşekküllerle birliklerde çalışanların hayat, ölüm ve kazalarını temin eden grup sigortaları.

SITMA

SİZE ÖLÜM GETİRİR

SİVRİSİNEKLERİ NEREDE GÖRÜRSEN ÖLDÜR

Sıtma
nöbetlerinde

ATEBRIN

B
A
Y
E
R

»Bayer«MARKALI SITMA HAPİ

kullan

İHAP
HULUSİ
İSTANBUL